

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

FF Ústav bohemistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Podobenství v Husově Postile

Vypracovala: Eva Maršíková

Ročník a studijní kombinace: 6. ročník, ČJ-AJ/ZŠ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Věra Pospíšilová

Rok odevzdání: 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29. 4. 2011

Eva Maršíková

Poděkování

Děkuji PhDr. Věře Pospíšilové za ochotné vedení diplomové práce. Děkuji P. ICLic. Marianu Pavlu Sokolovi, OPraem, za podnětné názory a inspiraci a Petře Kopecké, DiS., a Bc. Vendule Rodové za cenné rady a pomoc s formální úpravou textu.

Anotace

Cílem této diplomové práce je pojednání o díle M. Jana Husa, přičemž pozornost je věnována především Husově Postile, okolnostem a době jejího vzniku. Text se soustředí na vybraná podobenství v kázáních, jejich funkci v kompozici kázání a Husův výklad. Zároveň se práce zaměřuje na charakteristiku podobenství jako drobného epického žánru typického především pro novozákonní evangelia.

Abstract

The aim of this diploma thesis is the analysis of Jan Hus's literary production. It is concentrated especially on Hus's Postila, the background and the era of its origination. The text is focused on the chosen parables of the homilies, their function in the composition of the homilies and Hus's interpretation. It also looks at the parable as a narrative form, which is a typical form of the gospels in the New Testament.

Obsah

Úvod.....	6
1. Podobenství a jeho funkce.....	7
1. 1 Výklady podobenství.....	8
1. 2 Rozdělení novozákonních podobenství.....	9
2. Rétorika, kazatelství.....	11
3. M. Jan Hus.....	13
3. 1 Život.....	14
3. 1. 1 Studia a kazatelské začátky.....	14
3. 1. 2 Reformní myšlení.....	15
3. 1. 3 Spory.....	15
3. 1. 4 Boje proti odpustkům.....	17
3. 1. 5 Koncil v Kostnici.....	18
3. 2 Tvorba.....	19
3. 2. 1 Husovy literární opory.....	20
3. 2. 2 České spisy po odchodu z Prahy.....	20
3. 2. 3 Tvorba z let 1412, 1413.....	21
3. 2. 4 De ecclesia.....	22
3. 2. 5 O svatokupectví.....	23
3. 2. 6 Kázání.....	24
4. Postila.....	25
4. 1 Obecně shrnuté myšlenky v Postile.....	26
4. 1. 1 Ctnosti.....	26
4. 1. 2 Ideje o Bohu.....	27
4. 1. 3 Utrpení a následování Krista.....	28
4. 1. 4 Mravně naučné myšlenky.....	28
4. 1. 5 Duch svatý a Nejsvětější Trojice.....	29
4.1. 6 Modlitba.....	30
4.1. 7 Problémy kněžstva.....	30
4. 2 Vybraná kázání z Postily.....	31
4. 2. 1 Podobenství o pleveli mezi pšenicí.....	31
4. 2. 2 Podobenství o dělnících na vinici.....	33

4. 2. 3 Podobenství o rozsévači.....	37
4. 2. 4 Podobenství o ztracené ovci.....	39
4. 2. 5 Podobenství o posuzování druhých.....	42
4. 2. 6 Podobenství o stromu a ovoci.....	46
4. 2. 7 Podobenství o farizeu a celníkovi.....	48
4. 2. 8 Podobenství o milosrdném Samřanu.....	51
4. 2. 9 Podobenství o hostinách.....	53
4. 2. 10 Podobenství o hostině I	55
4. 2. 11 Podobenství o pastýři.....	56
4. 2. 12. Podobenství o hostině II	59
4. 2. 13 Podobenství o nepoctivém správci.....	61
4. 2. 14 Podobenství o nemilosrdném služebníku.....	63
Závěr.....	66
Seznam literatury.....	69

Úvod

Název mé diplomové práce zní *Podobenství v Husově Postile*. Středověká kultura byla silně ovlivněna křesťanstvím a v české literatuře tomu nebylo jinak. Rozvoj českého písemnictví přímo souvisí se šířením křesťanství, první písemné památky mají ryze náboženský, případně státní charakter (obě varianty spolu korespondují). Tento model se začíná postupně měnit ve středověku, hovoříme o procesu laicizace a demokratizace literatury. K těmto procesům velkou měrou přispěla středověká reformace církve, která sice stále hojně využívá literaturu náboženskou, ale ta se stává prostředkem reformního boje. Náprava společenské krize (související s krizí církevní), která vyvrcholila v Českých zemích na přelomu 14. a 15. století, a následné husitské války přinesly nové žánry a útvary, starším nabídly jiný rozměr (např. duchovní píseň).

Příkladem takových změn může být i vývoj kazatelství, které se změnilo od teologických výkladů v nástroj přímo podporující reformní úsilí a pod perem M. Jana Husa se z kázání staly hodnotné literární útvary. Nabízená látka v nich není nijak nová, nové je její pojetí. V *Postile* (souboru kázání) bylo Husovým cílem co největší přiblížení se prostému lidu a upozorňování na nedostatky v církvi. Hus se ve svých názorech opírá především o myšlenky anglického reformátora Johna Wyclifa, ovšem svá díla prokládá i konkrétními poznatky ze života církve. Podává tak ucelený obraz soudobého života a návod na jeho nápravu.

Ve své práci se pokusím nastínit okolnosti Husova života a tvorby, zejména momenty související se vznikem *Postily*, a dále se budu snažit interpretovat vybrané výklady evangelií, která obsahují podobenství.

1. Podobenství a jeho funkce

Podobenství (parabola) je stylistický prostředek, který obecně označuje srovnání, paralelu dvou věcí. Jedná se o podobnost reálné, rozumové nebo světské oblasti se skutečností ideovou, duchovní, případně nadpozemskou. Cílem je poučení (většinou se týká morálky nebo náboženství), které se ukrývá v tomto záměrně vytvořeném příběhu a které vyjde najevo skrze jednoduché, obyčejné a známé věci. Podobenství můžeme tedy definovat jako „*přirovnání rozvinuté v samostatný obraz*.“¹ Tento prostředek se využívá pro ozvláštňení projevu a vyžaduje aktivní roli příjemce,² neboť má v podstatě povahu hádanky. Po příjemci je vyžadována určitá míra jazykové abstrakce, která je ale vyvážena názorností a jednoduchostí, a pochopení významu či poučení nebývá složité. Podobenství využívaná v Písmu slouží k lepší ilustraci významu textu a také přímo navádějí k lepšímu životu. Záleží jen na čtenáři/posluchači, zda parabolický obraz odhalí.

Význam a funkce podobenství jsou objasňovány v Písmu i samotným Kristem, který je hojně využívá (Mt 13,10-17,³ Mk 4,10-12,⁴ L 8,9-10⁵). Z Kristových slov vyplývá, že podobenství je jakýsi závoj zakrývající skutečnost. Pouze bystrý a chápavý příjemce může tento závoj poodhalit a pochopit tak skrytý význam, který podobenství nese. Z toho ovšem plyne, že podobenství plní jinou funkci, než bylo zmíněno výše. Neslouží primárně jako pomůcka k pochopení významu, nestaví na názornosti jako prostředku učení. Naopak, cílem je pochopení významu ztížit. Role adresáta a jeho jazyková abstrakce jsou mnohonásobně významnější. Pokud ovšem budeme na postavu Krista nahlížet jako na proroka, jehož úkolem je přesvědčit k obrácení ve víře, dojdeme k závěru, že moment pochopení skrytého významu, obrácení se na víru, koresponduje s představou křesťanské predestinace.

¹ KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. heslo parabola. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.

² Mt 13,9 „*Kdo má uši, slyš!*“

³ „*Proto k nim mluvím v podobenstvích, že hledíce nevidí a slyšíc neslyší ani nechápou.*“

⁴ „*(...)Vám je dáno znát tajemství Božího království; ale těm kdo jsou vně, je všechno hádankou, aby hleděli a hleděli, ale neviděli, poslouchali a poslouchali, ale nechápali, aby se snad neobrátili a nebylo jim odpuštěno.*“

⁵ „*(...)Vám je dáno znáti tajemství Božího království, ostatním však jen v podobenstvích, aby hledíce neviděli a slyšíc nechápali.*“

1. 1 Výklady podobenství

Novozákonní podobenství nabízejí širokou možnost výkladů. Někdy je v Písmu přímo uveden Ježíšův výklad (podobenství o rozsévači L 8,4-18, podobenství o dobrém pastýři J 10,1-21), jindy Ježíš jen naznačí význam („*Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec [...]*.“ Mt 18,23-35, „*Tak budou poslední první a první poslední.*“ Mt 20,1-16). Nejčastěji však je čtenáři Písma umožněno, aby se dovtípl významu sám. Z toho vyplývá, že záleží na osobnosti kazatele, čtenáře apod. jak si podobenství vyloží.

Rozličnost výkladu podobenství souvisí s odlišnými všeobecnými (kulturními, společenskými, náboženskými) podmínkami a také je možné přizpůsobit výklad konkrétnímu účelu, jinými slovy, podobenství můžeme aktualizovat. Dokládá to například podobenství o pleveli mezi pšenicí, který Ježíš doporučuje vytrhat až v době žní, aby při trhání plevele nebyla poškozena i pšenice (L 15,1-10).⁶ Ježíš hovoří o nebeském království a obdobím žní se rozumí konec světa, který byl v jeho době blízko očekávaným momentem. Prvotní církve soustřeďuje svůj výklad na problematiku rozdělení lidí podle vzorce pšenice - plevel neboli křesťan - pohan. Později, v době, kdy je křesťanství všeobecně rozšířeno, přesouvá se rozlišování plevele od pšenice na rozlišování špatný křesťan a dobrý křesťan. Hus, v souvislosti s účelem svého kázání jako kritiky církve, vztahuje plevel ke hříšným kněžím, kteří jsou v kontrastu s pšenicí, tzn. dobrými kněžím. Moment trhání plevele až o žních vnímá jako varování před trestáním kacířů, neboť pravý soud proběhne až na konci věků. Pokud bychom se podobenství pokusili vysvětlit z pohledu dnešního čtenáře Písma, nejspíše bychom se vrátili k původnímu vysvětlení a nahlíželi bychom na plevel a pšenici jako na křesťany a ateisty, případně bychom mohli podobným způsobem kontrastovat jiné skupiny podle potřeby.

⁶ viz kapitola 5. 2. 1

1. 2 Rozdělení novozákonních podobenství

V Novém zákoně najdeme veliké množství podobenství. Může se jednat o pouhá přirovnání („*Vy jste sůl země [...]. Vy jste světlo světa.*“ Mt 5,13-16), přísloví („*Lékaři, uzdrav sám sebe!*“ L 4,23), může jít i o delší alegorický příběh⁷ (podobenství o milosrdném Samařanu L 10,30-37). Lze vyzorovat rozdíly mezi jednotlivými evangelií jednak v četnosti podobenství, tak i v pojetí přibližované látky. Často se evangelisté shodují a podobenství si vzájemně odpovídají. Z hlediska tematického je možné najít v Novém zákoně podobná podobenství napříč evangelií.

Velmi často Ježíš objasňuje svým posluchačům, co je nebeské království, pomocí podobenství. Hovoří „*o způsobu jeho zvěstování a o jeho úspěchu a neúspěchu (...), o jistotě jeho příchodu (...), o jeho ceně pro lidi (...), o hrozbě, která v božím království doléhá posledním soudem (...), o milosti království, která je pro všechny táz (...), o pozvání (...), o náhlosti jeho příchodu, o nutné bdělosti a o tom, v čem záleží bdělost (...).*“⁸ Nebeské království bývá připodobněno k příběhu o chování nějaké postavy, např. podobenství o rozséváči (Mt 13,4-9; Mk 4,3-9; L 8,5-8), kterému je blízké i podobenství o semenu (Mk 4,26-29), o králi (Mt 18,23-35; Mt 22,1-10.11-14; L 14,16-24), o hospodáři (Mt 13,51; Mt 20,1-16). Nebeské království je také ukazováno prostřednictvím nějaké situace (podobenství o deseti družičkách Mt 25,1-13). Hlavním motivem podobenství o nebeském království může být i hmotná věc: plevel mezi pšenicí (Mt 13,24-30), hořčičné zrno (Mt 13,21-32; Mk 4,30-34; L 13,18-19), kvas (Mt 13,33-35; L 13,20-21), poklad v poli a perla (Mt 13,44-46), rybářská síť (Mt 13,47-50).

Další tematickou shodu bychom mohli najít v podobenstvích o dobrém pastýři (J 10,1-21), o ztracené ovci (Mt 18,10-14; L 15,1-7) a významově podobném podobenství o ztraceném penízi (L 15,8-10). Nezřídka se objevuje motiv hostiny, často v souvislosti s králem, vladařem, hospodářem (L 14,15-24). Hospodář bývá také uváděn v souvislosti s vinicí (Mt, 21,33-46; Mk 12,1-12; L 20,9-19). V podobenstvích se setkáme s bohatým člověkem a Lazarem (L 16,19-31), bohatým člověkem a jeho nepoctivým správcem (L 16,1-9), s věrnými i nevěrnými služebníky (L 12,41-48;

⁷ Alegorie nabízí příběh, ve kterém jednotlivé složky mají každá svůj skrytý význam. V podobenství vyplývá jedno poučení z celku. Exegetická homiletika tradičně vykládá podobenství alegorickou formou.

⁸ ALLMEN, Jean-Jacques von. *Biblický slovník*. Přeložil MIŘEJOVSKÝ, Jan a kol. heslo podobenství. Praha : Kalich, 1987.

Mt 24,45-51), se služebníky, kteří dostali od svého pána hřivny (Mt 25,14-30; L 19,11-27), se vztahem otce a syna/synů (Mt 21,28-32; L 15,11-32), se soudcem a vdovou (L 18,1-8), se staviteli (Mt 7,24-29; L 6,47-49) a s milosrdným Samařanem (L 10,25-37).

2. Rétorika, kazatelství

Řečnický styl (rétorika) je styl veřejných projevů a jeho hlavní funkcí je zaujmout a přesvědčit kolektivního posluchače. K tomu se využívá specifických jazykových prostředků a obsahových prostředků (citových i racionálních). Konstituujícím faktorem je tedy persvazivní funkce. Rétoriku lze považovat za samostatný obor související s vývojem společenským a tematicky se obracející k záležitostem politickým, náboženským i kulturním. Jeho počátky se kladou do dob antických, kdy vznik řečnictví jako oboru reaguje na demokratickou potřebu a práva svobodného slova.

Řečnický styl můžeme považovat za styl komplexní, neboť „(...)mnohé své typické vlastnosti sdílí společně s funkčními styly ostatními.“⁹ V řečnickém stylu nalezneme shodu se stylem uměleckým v používání obrazných prostředků (sem patří podobenství jako forma alegorie, která je druhem metafory), dále se stylem publicistickým (persvaze), odborným (nutnost srozumitelné argumentace), i se stylem prostě sdělovacím (navázání kontaktu s adresátem, citové působení).

Rétoriku můžeme dělit z hlediska žánrů a rozlišovat tak řeči politické, řeči soudní, odborné řečnictví, řeči příležitostné a v neposlední řadě duchovní řeč neboli kázání (homilie).¹⁰ Pokud budeme nadále hovořit o kázání, budeme mít vždy na mysli kázání exegetické, neboli vztahující se k biblickému textu a obsahující kazatelovu reflexi daného liturgického čtení.

Kazatelství (homiletika) je odvětví teologie, které se zabývá teoretickou i praktickou stránkou kazatelské činnosti, tedy výkladem Písma. Na kázání můžeme ale také nahlížet jako na útvar literární v rámci teorie řečnictví. Zejména pro středověkou kulturu, kdy světský život byl pevně spojen se životem duchovním, byla kázání nepostradatelným řečnickým útvarem.

Kazatelství sehrávalo zásadní roli při šíření křesťanství a souvisí s Ježíšovým odkazem šíření evangelia. Prvotní misionářské cesty se neobešly bez zdatných kazatelů, jejichž úkolem bylo vysvětlit problematiku, zaujmout pohany, hbitým jazykem se ubránit nejrůznějšímu osočování. Vynikající kazatel tedy musel ovládat nejen řečnický um, musel oplývat i znalostmi a schopnostmi literárními a teologickými. Z úspěšných

⁹ KARLÍK, Petr a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. heslo styl řečnický. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-464-X.

¹⁰ Rozdělení podle: ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha : ISV nakladatelství, 2003. ISBN: 80-86642-00-3.

kazatelů z počátků křesťanské církve si připomeňme např. Gregora Niziánského a Basilea Velikého.¹¹ Teoreticky významně ovlivnil kazatelství Aurelius Augustinus svým rozsáhlým spisem *De doctrina christiana*, ve kterém se zabýval výkladem Bible a učením kázání.

Ve středověku patřilo řečnictví do tzv. sedmi svobodných umění, ale postupně ztrácelo na významu a jeho největší využití vidíme právě ve sféře duchovní, tedy v rámci kazatelství. V souvislosti s církevní krizí homiletika nabývá významu. Kázání ovšem už neslouží k pouhému výkladu písma, stávají se mocným nástrojem reformátorů a některé sbírky kázání (postily) můžeme považovat spíše za literární díla stojící vedle traktátů a teologických spisů. Ideálním příkladem je Husova Postila. Svého vrcholu kazatelství dosáhlo později, v období barokním.

¹¹ 4. stol n.l.

3. M. Jan Hus

M. Jana Husa můžeme bezesporu považovat za významnou osobnost v českých dějinách. Jeho vliv a působení je velice komplexní. V jeho odkazu se kombinuje osobnost spisovatele, teologa, vědce, myslitele nebo reformátora. Hus se zabýval širokou paletou činností, oslovoval jak učené vědecké odborníky, tak i laiky a prosté lidové vrstvy. Znepokojoval církevní vrchnost, rozvířil stojaté vody české i cizí univerzitní inteligence, můžeme pozorovat jeho vliv v české politice. Měl mnoho příznivců a přátel a na druhé straně zarputilé odpůrce a protivníky. Mnoho přátel ho kvůli jeho názorům a problémům opustilo, jiní se k němu naopak přidávali právě pro jeho houževnatost a vytrvalost. Byl vynikajícím teoretikem i praktikem. Celý svůj život zasvětil kněžské dráze a myšlence opravy církve, pro kterou se nadchl.

Je bez pochyby, že společnost na rozhraní 14. a 15. století byla v krizi, která přímo souvisela se situací v církvi. Tuto situaci bychom si mohli představit jako jakýsi kruh, který začíná v narůstání moci církve, což se setkává s odporem a voláním po obrodě církve. Ta se samozřejmě snaží bránit a posílit svou pozici (např. zakládáním nových řádů).¹² Tak se celý kruh uzavírá a pokud nebude zásadně porušen, není z něj východisko. Církev (nejen v českém prostředí) vysloveně volala po reformě, případně po nějaké úpravě. Dostačujícím důkazem tohoto tvrzení je papežské schizma.¹³ Hus nebyl zdaleka jediný, kdo na problémy poukazoval. Žádost po nápravě církve zaznívala zejména ze strany univerzitních mistrů (např. M. Jakoubek ze Stříbra, M. Křišťan z Prachatic, Jeroným Pražský, Jan z Jesenice a jejich žáci a později významné osobnosti české husitské revoluce Jan Rokycana nebo Petr z Mladoňovic). Hus je považován za jejich vůdce.

Hus a jeho reformní družina ovšem nebyli první, kteří upozorňovali na nedostatky v církvi. Již v druhé polovině 14. století byly vybudovány základy pro reformní cítění a František Palacký tuto skupinu nazval „Předchůdci Husovi.“ Řadíme sem teology a kněží, jako byli Konrád Waldhauser, Matěj z Janova, Jan Milíč z Kroměříže, Jindřich z Bitterfeldu, Matouš z Krakova a objevuje se mezi nimi i jeden

¹² Řád menších bratří, tzv. františkáni; Řád bratří kazatelů, tzv. dominikáni.

¹³ Papežské schizma trvalo od r. 1378 do r. 1417, problém dvojpapežství (avignonský papež Benedikt XIII. a římský papež Řehoř IX.) měl vyřešit koncil v Pise, ale oba předchozí papežové odmítli odstoupit po zvolení nového papeže Alexandra V. Ten byl roku 1410 vystřídán ve funkci Janem XXIII. Nastalou situaci trojpapežství vyřešil až koncil v Kostnici, kde bylo rozhodnuto o abdikaci všech tří dosavadních papežů a novým papežem byl zvolen Martin V.

laik, Tomáš Štítný ze Štítného. Na českou reformaci je také třeba nahlížet v celoevropském kontextu. Během 14. století se formovaly skupiny, které bychom mohli postavit po boku husitství: hnutí Devotio Moderna (Holandsko), Valdenství (Francie, Itálie) nebo Lollardství (Anglie).

3. 1 Život

Podle většiny pramenů se Hus narodil roku 1371. Tento letopočet je pouze pravděpodobný, přesné datum není nikde uvedeno a rok Husova narození se odhaduje. Jaroslav Vlček¹⁴ uvádí konkrétní datum 6. července 1369, od kterého ale bylo později upuštěno. Objevily se i spekulace o místě Husova narození, ale novější historikové se přiklánějí k tradičnímu pojetí, že Hus se narodil v jihočeském Husinci u Prachatic.¹⁵

3. 1. 1 Studia a kazatelské počátky

Do Prahy přišel před rokem 1390¹⁶ a věnoval se studiím. Roku 1393 se stal bakalářem svobodných umění a o tři roky později mistrem svobodných umění. Studoval dál teologii a stal se knězem. Působil jako univerzitní profesor, examinátor a promotor bakalářů a později i mistrů. Jeho kněžská i univerzitní kariéra se vyvíjela. Kázal v kostele sv. Michala a stal se děkanem fakulty svobodných umění. V březnu roku 1402 byl jmenován a potvrzen kazatelem v Betlémské kapli, která byla roku 1391 soukromou iniciativou postavena za účelem českého kázání pro český lid, a v souvislosti s tím se mění i dosah a charakter jeho tvorby. „*Vládl tam duch Miličův: kazatel byl vázán zakládací listinou, aby neohrožené hlásání slova božího považoval za nejpožehnanější výkon církevní po příkladě Kristově, jenž je povýšil nad všechny výkony ostatní. (...) veškerá bytost jeho zpřísněla, zhorlivěla, zduchovněla; srostl takřka s posluchači svými v jednu duševní obec a spása jejich uprostřed obecné zkázy byla jedinou snahou Husa kazatele.*“¹⁷ Česká kázání jaksí doplňovala jeho prozatímní latinskou tvorbu, kterou se

¹⁴ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951.

¹⁵ Hovořilo se i o středočeském Husinci u Prahy, např. Josef Pekař.

¹⁶ Vlček uvádí počátek let osmdesátých. (VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951)

¹⁷ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 82.

zabýval v rámci funkce univerzitního učitele. Česká kázání byla určena prostému lidu, měšťanstvu a nižší šlechtě a otevírala mu tedy prostor pro reformátorské myšlení zdola.

3. 1. 2 Reformní myšlení

S reformním myšlením, konkrétně s myšlenkami Johna Wyclifa, se Hus seznámil již během svých studií. Ovšem John Wyclif nebyl jedinou jeho inspirací. Nejen ve svých kázáních, ale ve všech ostatních dílech se Hus opíral o řadu dalších středověkých myslitelů.¹⁸ Než poznal Wyclifovy spisy, čerpal zejména ze sentencí Petra Lombarda a začínal si uvědomovat, že stav církve je proti původnímu uspořádání velice zhoršený. Hus cítil jistou reformní tendenci, ale až ve Wyclifových spisech našel myšlenky vhodně seříděné a zformulované, „(...) *soustavnost, originálnost, výmluvnost i časovost* (...).“¹⁹ Obecně by se dalo říci, že Hus navázal na již částečně vybudovanou reformní kazatelskou tradici Milíčovu a Waldhauserovu.²⁰

3. 1. 3 Spory

Nejen v kazatelských kaplích se odehrávají drobné bojovné výstupy a polemiky proti církevní moci a vykořisťování. Reformní tendence neřeší pouze nízké záležitosti materiální, ale podstatnou složkou jsou i otázky teologické. Do popředí se na počátku 15. století dostává spor mezi univerzitní inteligencí. Roku 1403 je k původním čtyřicetě odsouzeným článkům Johna Wyclifa přidán soubor dalších jednatřiceti článků a ty se stávají předmětem univerzitního sporu. Objevuje se kontroverzní myšlenka remanence,²¹ která je roku 1406 zakázána arcibiskupem, ale opět vyvstává napovrch roku 1408. Téhož roku je na schůzi českého univerzitního národa usnesen zákaz hlásání kterýchkoli Wyclifových článků a zákaz studentům vlastnit některé z Wyclifových knih, později je zakázáno jakékoli hlásání a čtení Wyclifových knih.

V roce 1408 se také objevují první žaloby na Husova kázání: „(...) *podali na Husa pražští faráři žalobu, že je ve svých kázáních kárá pro přijímání neúměrných*

¹⁸ viz kapitola 4. 2. 1

¹⁹ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 83.

²⁰ Jan Milíč z Kroměříže, zemř. 1374. Konrád Waldhauser, zemř. 1369.

²¹ Učení o neměnnosti podstaty chleba a vína.

*odměn za bohoslužebné úkony, kritizuje bohatství kléru a také uráží pověst dobrých duchovních.*²² V témže roce můžeme nalézat počátky Husových neshod s arcibiskupem,²³ které pramenily v protichůdném stanovisku českého krále Václava IV. (ve shodě s českými univerzitními mistry) a arcibiskupa na problematiku papežského schizmatu řešenou na koncilu v Pise, kde měl být zvolen nový papež. Tyto spory mají jasný dopad na českou univerzitu, kde převažují hlasy cizí (podporující římského papeže Řehoře, a současně tak i císaře Ruprechta Falckého, odpůrce českého krále) oproti českým. Václav IV. se rozhodl situaci řešit úpravou hlasovacího práva na univerzitě ve prospěch Čechů a vydal 18. dubna 1409 Dekret Kutnohorský. Iniciátorem tohoto řešení bývá označován právě Jan Hus. V květnu téhož roku opouštějí cizí mistři Prahu a 17. října je Jan Hus zvolen rektorem univerzity.

Napětí mezi univerzitou a arcibiskupstvím se stupňuje. V roce 1410 je do Prahy dodána bula papeže Alexandra V., která dává arcibiskupovi možnost zakročit proti Wyclifovým spisům a arcibiskup tak činí. V červnu roku 1410 dává příkaz ke spálení Wyclifových knih. Proti tomuto postupu se Hus i další mistři odvolávají k papežskému stolci a ve svých přednáškách Wyclifa brání. Takové porušení arcibiskupova nařízení nemůže být bez trestu, a proto sám arcibiskup podává na Husa žalobu k papežskému stolci. Hus se ke svému soudu nedostavil a kardinál Colonna, který měl Husa soudit, vyhláší proto na něj klatbu. Mezitím v lednu roku 1411 vede Hus úvodní přednášku univerzitního shromáždění na fakultě svobodných umění *Quodlibet*, kde nekrytě kritizuje církev i papeže, čímž ještě podpoří spor s arcibiskupem.

Do sporů s arcibiskupem se pouští i český král, když nechává kněžstvu zabavit platy a další státní příjmy, v čemž má plnou podporu Husa i jeho stoupenců. Arcibiskup reaguje vyhlášením interdiktů²⁴ nad Prahou (19. června 1411), ale ten není králem akceptován a kněžími uposlechnut. Arcibiskup je nucen respektovat rozhodnutí krále a dochází k částečnému smíru i uzavření dohody arcibiskupa s Husem. Na základě této dohody se Hus dožaduje zproštění osobní přítomnosti u soudu. Arcibiskup však 28. září umírá, a tím pádem umírá i Husova naděje na klidný průběh soudu, protože jeho dohoda s arcibiskupem není brána v potaz. Hus navíc ztrácí i možnost podpory svého právního obhájce Jana z Jesenice, který byl obviněn z kacířství.

²² KEJŘ, Jiří. *Jan Hus známý i neznámý*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1643-8. s. 60.

²³ Zbyněk Zajíc z Hazmburka, zemř. 1411.

²⁴ Dočasný zákaz bohoslužebných úkonů jako trest pro jednotlivce nebo i celou zem, zde konkrétně pro město Prahu.

3. 1. 4 Boje proti odpustkům

Roku 1412 vypukly v Praze odpustkové bouře. Papež Jan XXIII. vyhlásil křížovou výpravu proti Ladislavu Neapolskému²⁵ a potřeboval finanční i personální podporu. Odpustky²⁶ byly prodávány za peníze a za účast na výpravách. Hus i přes zákaz arcibiskupa a teologické fakulty vystoupil na univerzitě i ve svých kázáních v Betlémské kapli proti tomuto způsobu prodávání odpustků a „*Zejména rozechvěla myslí veřejná jeho disputace 7. června v Karolinu, jejíž jádro zní: Meč patří světské moci, ne duchovní, ta nemá míti snahy po světském panství ani po pokladech.*“²⁷ Povzbuzeni podporou Husovou i jiných kazatelů Pražané organizovali demonstrace, tři lidé při nich byli zatčeni a popraveni. Hus ztratil nejen podporu některých svých důležitých stoupenců a zastánců,²⁸ ale i podporu krále (pro královskou pokladnu byly příjmy z odpustků velice významné), a navíc na něj znovu dopadá staré předvolání k papežskému soudu, „*Nový Husův soudce, kardinál Petr degli Stephaneschi, vyhlašuje zatížení Colonnovy klatby proti Husovi pro jeho nedostavení se k soudu.*“²⁹ Proběhly útoky na Betlémskou kapli, nad Prahou byl znovu vyhlášen interdikt a Hus byl uvržen do klatby, proti které se už neodvolává k papežské stolici, ale odkazuje se na soud Kristův. Na podzim Hus situaci řeší tím, že opouští Prahu a uchyluje se na venkov, kde se bude intenzivně věnovat kazatelské a literární činnosti. Hus, sice nepřítomen v Praze, má stále silný vliv a spory o jeho osobu přetrvávají. Velikou obhajobu přednesl Jan z Jesenice: „*18. prosince 1412 přikročil před fórem celé univerzity ke shrnutí právních důkazů o vadách Husovy pře u papežské kurie a tudíž o neplatnosti tohoto právního postupu, který byl v rozporu s procedurálním řízením kanonického práva. Své argumenty uvedl v přednášce Repeticio pro defensione cause M. Ioanis Hus (Souhrnná obhajoba pře M. Jana Husa).*“³⁰

²⁵ Neapolský král, 1375 - 1414, ovládl Řím.

²⁶ <http://www.husitstvi.cz/rp46.php>: Odpuštění častých trestů za hříchy, jejichž vina je již zahlazena, v souvislosti s přijetím svátosti smíření (pokání) a s konáním dobrých skutků. Vzešly ze starokřesťanské kajicné praxe (pokání), ale mimo svátost pokání se objevují až v 11. století. Výstřelky spojené s odpustky (obchodování s nimi) byly jedním z podnětů k reformaci. Dnes význam odpustků silně ustoupil do pozadí.

²⁷ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 88.

²⁸ Štěpán z Pálče, zemř. 1423. Stanislav ze Znojma, zemř. 1414.

²⁹ KEJŘ, Jiří. *Jan Hus známý i neznámý.* Praha : Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1643-8. s. 114.

³⁰ <http://www.husitstvi.cz/ro14.php>

3. 1. 5 Koncil v Kostnici

I přesto, že Hus měl v Praze mnoho příznivců (ať už mistrů a učenců, tak i prostých lidí, kteří poslouchali jeho kázání), byl v nepřízni českého krále i církve. Na obou stranách vznikají polemiky a roku 1413 král Václav nařizuje vyřešit situaci a spory, a tak na faře Křišťana z Prachatic³¹ zasedá komise se čtyřmi teology (mezi nimi Páleč a Stanislav ze Znojma) a třemi zástupci Husových příznivců. Teologové neuspěli a byli králem sesazeni z postů univerzitních profesorů a vypovězeni z Prahy.

Kostnický koncil byl svolán králem Zikmundem³² a papežem Janem XXIII. na 1. listopadu 1414. Byl svolán za účelem „(...) provésti obecnou opravu církve v hlavě i údech i porušenou trojpapežstvím jednotu církevní, (...)“.³³ Hus byl vyzván zúčastnit se koncilu a považoval to za příležitost ke své obhajobě. Hus i jeho přátelé se na koncil zodpovědně připravovali (sbírali a sestavovali právní i jiné dokumenty k obhajobě, proslovy atp.). Hus neměl z cesty do Kostnice obavy, na cestu byl chráněn Zikmundovým glejtem.³⁴ 3. listopadu v doprovodu tří českých šlechticů dorazil Hus do Kostnice a 25. listopadu je zatčen, vyslýchán a vězněn v dominikánském klášteře, později na Gottliebenském hradě. Hus píše nejrůznější statě, své obhajoby a v neposlední řadě dopisy. Stále doufá, že se bude jednat o disputaci a spoléhá na svou obhajobu. Dokonce z jeho listů přátelům vyplývá, že si závažnost celé své situace nedostatečně uvědomoval: „(...) praví, že shromáždění to je naplněno pýchou, hrabivostí a jinými neřestmi do té míry, že kdyby Bůh je vyzval, aby odsoudili kněze Jana, kdo není svatokupcem, všichni by se rozutekli.“³⁵

Koncil mezitím vybírá články z Husových spisů dokazující jeho kacířské myšlenky, odsuzuje čtyřicet pět Wyclifových článků a vychází vstříc protestům a přání krále Zikmunda a slibuje veřejný Husův proces. Hus je obviněn z popírání transsubstancinace,³⁶ z šíření a obhajování Wyclifova učení, obecně z porušení církevního práva. Hus se ve většině případů dokázal obhájit. „Z celé obžaloby zbylo tudíž jen učení Husovo o církvi, že jen vyvolení, t.j. Krista životem svým skutečně následující kněží i nekněží, jsou opravdoví údové církve, že tudíž není jisto, jsou-li

³¹ Křišťan z Prachatic, rektor pražské univerzity, Husův zastánce a přítel, zemř. 1439.

³² Zikmund Lucemburský, bratr Václava IV., římský a uherský král, později český král a římský císař, zemř. 1437.

³³ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 96.

³⁴ Středověká průvodní listina, zpravidla vydávaná panovníkem, zaručující držiteli bezpečnou cestu územím vydavatele a volný návrat.

³⁵ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 100.

³⁶ Přeměna podstaty chleba a vína v podstatu těla a krve Kristovy při mši, přepodstatnění.

*církevní hodnostáři předřizeni ke spasení nebo pouze předzvěděni, a sluší-li jich poslouchati, jak učil Wiclif.*³⁷ Hus byl žádán, aby se svých prohlášení zřekl, veřejně je odvolal a nadále hlásal jejich opak. Hus byl ochoten odvolat své názory, pokud by byl přesvědčen o opaku na základě Písma. To se nestalo a Hus byl tedy prohlášen za kacíře, odsouzen a 6. července 1415 odveden na hranici a upálen. Odsouzen a upálen byl později také Husův přítel Jeroným Pražský (30. května 1416).

Kostnický koncil byl ukončen v roce 1418 a splnil svůj hlavní cíl, a to vyřešení papežského schizmatu. Smrt dvou českých mistrů nebyla ale v Čechách pochopena jako vítězná a konečná řešení. Naopak, lidé ji brali jako důkaz zkaženosti církve a husitská revoluce se mohla pomalu stávat skutečností.

3. 2 Tvorba

Obecně jsou Husovy autentické prameny omezené. Existují záznamy v soudobých letopisech a kronikách. Důležité jsou záznamy Husova pobytu v Kostnici,³⁸ ovšem pečlivé protokoly z procesů se ztratily a není známo, co se s nimi stalo. Velice cenná je Husova korespondence, ve které Hus poskytuje jak své názory, tak i informace osobního rázu a informace o svých přátelích i odpůrcích.

Zejména Husovo literární dílo je určující pro jakékoliv další zkoumání. Poznáváme z něj Husovy názory na otázky teologické, právní a filosofické, poskytuje zprávy o jeho postavení v soudobých sporech a také můžeme sledovat jeho stylistické vložky. Husovo dílo je velice rozsáhlé a pestré, obsahuje jak obsáhlé výklady (traktáty, dlouhé polemiky proti odpůrcům a jejich spisům, výklady teologické), tak i kratší spisy (univerzitní přednášky, mravoučné spisy, texty k písním a již zmíněná osobní korespondence). Dále se jeho práce dají odlišit podle použitého jazyka, Hus psal latinsky i česky. Specifické postavení v tomto ohledu mají Husova kázání.

Hlavní část Husovy literární pozůstalosti je v jazyce latinském. Podle použitého jazyka můžeme odhadovat, komu byl spis určený. Latina, jako jazyk vzdělanců, byla použita například na teologické spisy, oproti tomu čeština vyhovovala více jednodušším spisům, určeným prostému lidu k předčítání. Také se lze domnívat, že používání češtiny bylo Husovým záměrem k podpoření mravního rozvoje posluchačů a poskytnutí jim

³⁷ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 101.

³⁸ Petr z Mladoňovic

poučení v rodném jazyce, kterému rozuměli. Husova čeština byla do jisté míry vzorem tehdejšího jazyka i stylu, také v ní nalezneme mnoho neologismů (mnohdy tato slova označují právní termíny), což může být důkazem jeho snahy nepoužívat germanismy.

Zaměříme se na tvorbu z období Husova pobytu na venkově, neboť právě tehdy vznikaly jeho nejoblíbenější a nejvýznamnější díla. Mimo Prahu Hus strávil dva roky a venkovské prostředí mu nejen poskytlo klid pro jeho teoretickou práci, ale také mu dalo příležitost přiblížit se lidovým vrstvám. Do tohoto období jeho literární tvorby spadá i Postila.

3. 2. 1 Husovy literární opory

Pro středověkou literaturu jsou mimo jiné typické dva základní znaky: orální charakter a lhostejnost k původnosti. Ani Husova tvorba není výjimkou. O ústním rázu již byla řeč v souvislosti s kázáními. Otázkou tedy zůstává, do jaké míry můžeme Husovo dílo považovat za autentické a do jaké míry Hus pracoval s texty jiných autorů. Hlavním Husovým inspirátorem je bezesporu John Wyclif, anglický teolog a reformátor, jehož myšlenkami byl Hus doslova fascinován. I přes všechny problémy, které mu z obhajování Wyclifových myšlenek plynuly, Wyclifa hojně citoval a parafrázoval. Hus často citoval také z kázání pařížského biskupa Viléma z Auvergne (uváděn pod jménem Parisiensis), ve Výkladu Lombardových sentencí používal pasáže od Jana Quidorta z Paříže, převzal pasáže i od českých autorů jako například Konráda Waldhausera. V Husových dílech nalezneme myšlenky svatých Otců (sv. Augustina, Jeronýma, Jana Zlatoústého nebo sv. Bernarda z Clairvaux), které Hus považoval za klíčové v církevní nauce. V úvahách filosofických se opíral o Aristotela.

3. 2. 2 České spisy po odchodu z Prahy

V roce 1412 probíhaly v Praze tzv. odpustkové boje, nad Prahou byl vyhlášen interdik, který byl podmíněn Husovou přítomností v Praze. Hus se (i na doporučení českého krále) tedy rozhodl pro odchod z Prahy, aby ulehčil situaci. V té době byl velice známou a významnou osobností a měl mnoho přátel a podporovatelů mezi

nižšími šlechtici a právě u nich nalézal záštitu. Odchod na venkov pro Husa znamenal aktivní literární a zejména kazatelskou činnost. Z venkovských podmínek logicky vyplývá používání češtiny v jeho dílech z té doby. Kázal venkovskému lidu česky, své spisy adresoval také prostému lidu, který chtěl poučit o problémech církve a vysvětlit a formovat reformní stanoviska. Tím podpořil určitý stupeň „(...) *zlidovění literatury a její sepětí se soudobým společenským bojem* (...).“³⁹ Díla vzniklá v tomto období dobrovolného vyhnanství se těší veliké oblibě a jsou považována za nejúspěšnější z Husovy tvorby.

Od podzimu roku 1412 bydlel Hus na hradě pana Jana Staršího z Ústí (tzv. Koží hrádek).⁴⁰ Po smrti tohoto svého přítele se Hus přesunul do Ústí, později na hrad pana Jindřicha Lefla z Lažan, Krakovec. Střídavě se vracel do Prahy, kde tvořil a kázal, ale vždy kvůli interdiktů Prahu opouštěl.

3. 2. 3 Tvorba z let 1412, 1413

Česky psal Hus již v Praze. Do roku 1412 revidoval a upravil tzv. *Šafhauskou bibli*, ve které zachovává starší ráz češtiny, ačkoli jeho další české spisy mají již nádech modernějšího národního jazyka. Do tvorby z roku 1412 také spadají menší české spisy: *Zrcadlo člověka hříšného*, *Provázek třípramenný* (o víře, naději, lásce), traktáty *O poznání cesty pravé ke spasení* a skupina výkladů v jednom celku *Výklad viery, desatera a páteře*: „*Výklad viery, Menší výklad na vieru, Výklad desatera božieho prikázanie, Kratší výklad na desatero prikázanie, výklad na páteř t. modlitbu Páně, Výklad menší na páteř*.“⁴¹ V těchto výkladech je základní myšlenkou volání po zjednodušení náboženského systému, volání po duchovní nápravě a zvroutnění víry v Boha. Křesťanské modlitby a zásady jsou vykládány a prokládány popisem současného života, čímž je zachycen pokleslý život křesťanské společnosti. Výklady působí káravě a naléhavě, „(...) *odhalují hnilobu, skrytou pod mechanickou nábožností vnější, a temně osvětlují okolí, v jakém apoštoloval Hus* (...).“⁴²

³⁹ ŠVÁB, Miroslav. *Přehled dějin starší české literatury*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1964. s. 101.

⁴⁰ O tomto místě se zmiňuje Hus v *Postile* (*Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav*. Praha : Vilímek, 1904. s. 218.)

⁴¹ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I*. Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 89.

⁴² VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I*. Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 90.

V roce 1412 vzniká i *Dcerka (O poznání cesty pravé)*, spis určený ženám, který je zaměřen spíše prakticky a didakticky. Hus v něm učí ženy, jak mají správně žít v souladu s Kristem a zachovat si čistotu. Je zde patrný také psychologický aspekt sebepoznání jako základ poznání Boha vedoucí k milování Boha, které je nejdůležitějším momentem víry. „*Sebepoznání záleží v uvědomění, že člověk jest svou duší podoben bohu (...). Tak se poznaj, že jsi podobna k bohu, aby pamatovala, boha znala a milovala, a tak s ním zde v milosti ustavičně přebývala.*“⁴³ Objevují se v něm popisy dobového života, nouze a bídy prostých lidí.

Rozprava *De sex erroribus* byla napsána také za jeho pobytu v Praze a latinská verze byla připevněna na stěny Betlémské kaple. Hus ji později přepracoval do češtiny pod názvem *O šesti bludiech*. Hlavním tématem je zde přímý vztah člověka a Boha, je tedy polemizována svrchovanost papeže jako prostředníka či zástupce Boha na zemi. Za zmínku také stojí některé menší Husovy české spisy z té doby jako *Jádro učení křesťanského* nebo *Knížky proti knězi kuchmistrovi*.

3. 2. 4 De ecclesia

Při svých příležitostných návštěvách Prahy Hus přinesl opisovačům Betlémské kaple rozsáhlý latinský traktát *De ecclesia (O církvi)*, později doplněný o další dva drobné latinské traktáty, napsané na Kozím hrádku (*Responsio ad scripta doctoris theol. mag. Stephani. Palecz a Responsio ad scripta m. Stanislai de Znojma*) jako reakce na spis Pálčův a Stanislava Znojemského.⁴⁴ Tento traktát je jakýmsi shrnutím Husových názorů na církev, teoreticky popisuje církevní hierarchii. Nalezneme v něm mnoho společného s Wyclifovým stejnojmenným spisem, v úvodní části Hus Wyclifa parafrázuje. Právě tento traktát se stal klíčovým důkazem při jeho kostnickém procesu.

Základní myšlenkou celého díla je problematika predestinace a zejména pak stanovení Krista jako hlavy církve. S tím souvisí rozdělení církve na „(...) *společenství svatých a společenství bezbožných.*“⁴⁵ Pravá církev Kristova jsou lidé předurčení ke spasení, kteří žijí podle Kristových zákonů. Jejich jediným zákonem je Písmo a to jediné má být respektováno. Církev bezbožná je Husem nahlížena jako společenství lidí

⁴³ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. I/1*. Praha : 1919. s. 70.

⁴⁴ Tyto spisy byly odpovědí na jejich vykázáni z Prahy po neúspěšném zasedání na faře Křišťána z Prachatic.

⁴⁵ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I*. Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 91.

za církev se prohlašující, žijící ve hříchu a nenásledující Kristův příklad, vedeno papežem a hříšným kněžstvem. Tím Hus odmítá papeži poslušnost, popírá papeže jako hlavu církve, a z tohoto postu ho sesazuje do funkce Kristova služebníka. Kněží, kteří žijí v hříchu a neřídí se Kristovým příkladem, nejsou členy pravé církve a aby došlo k obecné nápravě, mají být z církve vyobcováni. „*Všichni lidé jsou omylní, i apoštolové chybovali: nemohou tedy býti neomylnými ani papež ani kardinálové.*“⁴⁶

3. 2. 5 O svatokupectví

Knížky o svatokupectví byly dokončeny 2. února 1413 v Praze. V tomto traktátu Hus nejen vysvětluje pojem svatokupectví a osvětluje nekalé praktiky tehdejších kněží při získávání majetku, ale zabývá se i kacířstvím. „*Co je svatokupectví? Jest zlé přivolení k směnění duchovní věci za neduchovní, je hřích proti Duchu svatému, (...). A, pohříchu, málo jest kněží, by svatokupecky nebyli svěceni a obrokův nedošli; aniž jest rozdíl: jedné kteříž sú výše v úřadích duchovních, že ti hojnější, ustavičnější a tučnější sú svatokupci a tak kacieři.*“⁴⁷ Hus obviňuje ze svatokupectví papeže, biskupy, mnichy, faráře i světský lid. V problému bohatství církve spatřuje základní kámen poklesu víry. Kněží žili v přebytku a v žádném případě nelze mluvit o skromnosti. Dnes bychom řekli, že být knězem bylo perspektivní povolání, které přinášelo blahobyť a peníze. Kritizoval „*(...) prodávání církevních hodností, shánění výnosných míst, nelítostné vymáhání poplatků za všechny církevní úkony (...), prodávání odpustků i rozmařilost kněží.*“⁴⁸ Obecně se tedy jedná o otázku hospodářské moci církve, kterou můžeme považovat za jednu ze základních v reformním myšlení.

⁴⁶ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 92.

⁴⁷ VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury I.* Praha : Československý spisovatel, 1951. s. 93.

⁴⁸ ŠVÁB, Miroslav. *Přehled dějin starší české literatury.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1964. s. 106.

3. 2. 6 Kázání

Jak již bylo řečeno, Husova kázání zaujímají v jeho díle specifické místo a funkci. Kázání byla povětšinou připravována v jazyce latinském, ovšem přednášena byla česky. Sám také svá kázání při produkci aktuálně pozměňoval, improvizoval, vkládal apely a další řečnické prvky. Z toho plyne, že rukopisné záznamy kázání jsou jakési latinské osnovy a neposkytují přesný obraz Husova kazatelského umění. Vedle těchto kazatelských souborů existují také česky psané postily, které jsou obsáhlejší, propracovanější a můžeme je považovat za skutečná literární díla.

4. Postila

Postila (Výklad svatých čtení nedělních) vznikala v době Husova vyhnanství na Kozím hrádku nad Lužnicí, dokončena byla v říjnu roku 1413. Husovým záměrem bylo doplnit mezery ve výkladu písma pro český lid, tomu odpovídá i zvolený jazyk, čeština. Prostý lid neměl k dispozici ani česky psaná evangelia, a proto před výkladem samotným Hus předložil i konkrétní evangelium staršího překladu, ke kterému sám doplnil či přeložil vysvětlivky. „*A že nemají obecně evangelii česky psaných, a výklad na tak brzy se ujme bez základu, protož chci vždy dříve evangelium položit a potom výklad (...)*“⁴⁹ Po evangeliu následuje výklad, někdy velice rozsáhlý, jindy zas velmi stručný. V těchto výkladech je Husovým cílem vysvětlit slova evangelia tak, aby jim každý rozuměl, ale tento svůj záměr částečně komplikuje jak jazykovou vytríbeností tak i aluzemi na jiné učence (např. sv. Augustin, sv. Jeroným, Petr Lombard, John Wyclif) i na svá vlastní díla. Nejvýrazněji však působí narážky na dobu Husovu současnou: varování před zkázou církve, útoky na běžné faráře, kteří se radují se ženami a shromažďují majetek, i na vysoké kněžstvo v čele s papežem, kterého dokonce nazývá Antikristem. Jako kontrast k těmto neřestem Hus dává za příklad Krista a jeho první učedníky. Tím se odchyluje od základního konceptu výkladu písma a Postilu můžeme chápat spíše jako obžalobu doby, jako samostatný žánr.

Hus uvádí svou Postilu úryvkem z evangelia sv. Matouše a cituje toto podobenství: „*Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře. Tehdy řekl svým učedníkům: Žeň je velká, dělníků málo. Proste proto Pána žně, ať vyšle dělníky na svou zeň!*“⁵⁰ Následuje Husův výklad: „*To jest: mnozí jsou lidé, kteří by rádi slovo Boží slyšeli, a tak jako pšenice v stodolu království Kristova se hodili: ale nemnozí jsou dělníci, totiž, že málo jest věrných kazatelův, kteří z lásky pro chválu Boží, pro lidské a pro své spasení pracují s lidmi Božími.*“⁵¹ Dále Hus v úvodu cituje vysvětlení tohoto podobenství podle sv. Řehoře: „*Toho bez těžké truchlivosti mluvit nemůžeme, neboť ačkoli jsou ti, kteří by rádi dobré věci slyšeli, přece nejsou ti, kteří by pravili. Hle, svět kněžími jest naplněn, a přece ve žni Boží velmi řídký pracovník bývá nalezen; neboť úřad kněžský přijímáme, ale vskutku úřadu*

⁴⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 10.*

⁵⁰ Mt 9,36-38

⁵¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 9.*

*neplníme. Ale uvažujte, bratři moji! uvažujte co dí Pán: Proste Pána žni, ať pošle dělníky na žeň svou! Vy za nás proste, abychom užitečně věci vám připravit mohli, aby jazyk od napomínání neustal; a poněvadž místo kázání jsme přijali, aby před spravedlivým soudem nás naše mlčení neodsoudilo.*⁵² Na konec úvodu Hus upřesňuje význam své Postily: píše ji pro chválu Boží, pro spasení všech věrných Čechů, aby se varovali hříchu, Boha a sebe navzájem milovali a za něj samotného Boha prosili. *„I mám úmysl, abych, což mohu, nejlehčeji vyložil k rozumu evangelia, ačkoli ne zcela tímž způsobem, jako káží.*⁵³

4. 1 Obecně shrnuté myšlenky v Husově Postile

Postila jako soubor kázání je těžko uchopitelná jako celek. Obsahuje padesát devět kázání a každé souvisí s jedním nedělním (i jiným svátečním) liturgickým čtením. Evangelia jsou řazena podle liturgického roku počínaje adventem. Přesto se pokusíme najít a shrnout společné myšlenky protínající celou Postilu.

4. 1. 1 Ctnosti

Husův náhled na otázku ctností lze označit také za podobenství. Hus připodobňuje člověka k domu, který je vystavěn z jeho ctností. Za základ domu považuje víru, na ní stojí veškeré lidské bytí. Stěny domu jsou naděje a celou lidskou osobnost zastřešuje láska, která samozřejmě vylučuje smrtelný hřích. Pravý křesťan se podobá takovému domu, který stojí na pevných základech Kristových. *„Takový má také dům vykrášliti, prostra na podlahu víry pokoru a ověše čtyři stěny jeho naděje spravedlností, statečností, skrovností a opatrností.*⁵⁴ Pýcha a pokora jsou častým tématem Husových výkladů. Pýchu Hus považuje za základ každého hříchu⁵⁵ a naopak na pokoru nahlíží jako na základ všech ctností. Sám Kristus dokázal svou pokoru našim vykoupením.

⁵² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 9.*

⁵³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 10.*

⁵⁴ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha: 1926. s. 450.

⁵⁵ viz kapitola 5. 2. 3

Korunou všech ctností je láska, tu nám Bůh daroval, abychom se mu podobali. Jedná se zejména o lásku k bližnímu a ta je „*znakem křesťana proti nekřesťanovi*.“⁵⁶ Láska k bližnímu spočívá ve snaze ochránit ho od hříchu a tak ho přivést ke spasení. Tím také dokazuje svou lásku k Bohu. Příkázání lásky k bližnímu se objevuje již ve Starém Zákoně jako druhé příkázání dané Mojžíšovi. Koncept lásky k bližnímu ještě prohlubuje Kristus: „*Nové příkázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem*.“⁵⁷ Také podobenství o Samaritánovi⁵⁸ nás učí o lásce k bližnímu a milosrdenství.⁵⁹

4. 1. 2 Ideje o Bohu

Hus v Postile nijak nepřekračuje klasický koncept nahlížení na Boha: „*(...) světlo věčné nebo pravé světlo i ctnost (...) nesmírná svrchovaná dobrota (...)*.“⁶⁰ Důraz je kladen na poznání Boha, které je podmíněno oprostěním se od hříchu, a na hloubce našeho poznání Boha závisí i naše láska k němu.⁶¹ V milování Boha uznáváme jeho svrchovanost a respektujeme jeho nařízení, tedy nehřešíme. Tím se uzavírá kruh správného poznání Boha. Vyplývá z něj, že lidé zatížení hříchem nemohou správně poznat a následovat Boha, a můžeme si zde vyvodit jasné útoky na klér.

V Husových výkladech evangelia lze také objevit „*starozákonní a vulgárně-katolickou představu*“⁶² Boha jako všemocného vládce nebo pána, kterému nelze nic zatajit, upřít, ani ho nijak podvést. Lid je mu povinován službou. Ale v kontrastu s postavou ďábla vyniká jeho spravedlnost a milosrdenství.⁶³

⁵⁶ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení*. II/2. Praha: 1926. s. 451.

⁵⁷ J 13,34

⁵⁸ L 10,30-37

⁵⁹ viz kapitola 5. 2. 8

⁶⁰ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení*. I/1. Praha : 1919. s. 71.

⁶¹ Podobně vyjádřený koncept v *Dcerce*.

⁶² NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení*. I/1. Praha: 1919. s. 72.

⁶³ viz kapitola 4. 2. 14

4. 1. 3 Utrpení a následování Krista

V otázce utrpení se Hus nijak nevymyká klasickému křesťanskému pojetí. Utrpení je chápáno jako součást cesty člověka k Bohu, ke spasení. Opět na příkladu Krista, na jeho ukřižování a na trpělivém snášení veškerého příkoří, nespravedlnosti a bolesti je utrpení stavěno jako podmínka spasení, jako nutnost, kterou má pravý křesťan trpělivě přestát. Hus zdůrazňuje Ducha svatého jako utěšitele, který přináší naději. Dokonce i v tomto bodě nalezneme varování před špatnými kněžími, kteří nenásledují Krista v utrpení, ale žijí ve světě tělesném a na něm si zakládají. „*Následování Krista děje se ne nohami tělesnými, nýbrž svatými činy, které věrný křesťan koná, plně příkázání jeho.*“⁶⁴ Následování Krista je v Husově Postile otázka velice frekventovaná a netýká se jen utrpení. Důraz je kladen na následování v milosrdenství a lásce, v pokoře, chudobě a čistotě. Zde se Husovi otevírá široké pole možností kritiky soudobé církve. Jedním z klíčových argumentů reformních snah bylo přivést církev zpět ke Kristu a Hus mistrně předkládá mnoho příkladů, kdy se kněží od Krista odvracejí a žijí v hříchu. Podrobnější vysvětlení bude podáno u jednotlivých výkladů z Postily.

4. 1. 4 Mravně naučné myšlenky

Postila není napsána pouze za účelem vyložení evangelia, ale obsahuje také myšlenky mravokárné. Aby mravní ponaučení bylo srozumitelné a snadno pochopitelné, je nejúčinnější doložit ho na příkladu, příběhu, na konfrontaci lásky a nenávisti, na kontrastu dobra a zla. V tomto případě hraje velikou roli podobenství, které je apriori nositelem takového ponaučení. V Husových kázáních také nalézá své místo osobní příklad, případně je správné jednání dokládáno ať už biblickými postavami nebo postavami svatých, kteří jsou dáváni za vzor.

Nejčastěji je správné jednání dokládáno na postavě samotného Krista, případně svatých apoštolů. Objevují se ale také na první pohled záporné postavy (celníci, hříšníci, hříšné ženy, apod.), kterým je odpuštěno, čímž je dávána lidem naděje. Logicky je proti

⁶⁴ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha: 1926. s. 449.

nim do kontrastu postaven ďábel, hříšný člověk, tehdejší zákoník, farizej. Ti reprezentují vlastnosti, které mohli lidé asociovat tehdejšímu kléru (pýcha, lakota aj.). Konkrétněji budou tyto příklady přiblíženy v jednotlivých podobenstvích.

Můžeme tedy obecně shrnout Husovy mravní apely do tří bodů. Prvně má být správný křesťan pokorný a vděčný, má si být vědom, že je stvořen z boží vůle a že byl vykoupen Kristovou krví z čisté lásky. Zadruhé, člověk je hříšný a omylný. A v posledním případě se musí snažit ostříhat se hříchu, protože „(...) žije v *bídném světě, jež jest pravá poušť, plná jedovatých hadů, tj. zlých kněží a jiných utrhačů.*“⁶⁵ Z tohoto vyplývá i vztah člověka k pozemským věcem, nemá hledat štěstí na tomto světě, ale soustředit své snahy pro život věčný. Nemá toužit po majetku a na svém majetku nemá lpět. Stejně tak si nemá zakládat na šlechtění těla, ale naopak ducha. „(...) *také všecku světskou chválu dlužno zamítati tomu, kdož chce přijíti přes hory všeho světa k věčnému slunci Kristovi.*“⁶⁶

4. 1. 5 Duch svatý a Nejsvětější Trojice

Problematiku Ducha svatého vykládá Hus obvyklým způsobem, tedy že se jedná o třetí osobu Svaté Trojice (Otec, Syn, Duch svatý). I přesto, že Duch svatý vychází z Boha Otce i Boha Syna, všechny tyto osoby jsou si vzájemně rovné: jsou nestvořené, věčné, mocné a moudré. Tvoří podstatu jediného Boha. Duch svatý bývá znázorňován jako holubice, Kristovo dechnutí na apoštoly nebo ohnivé jazyky. Hus v Postile také řeší otázku přebývání Ducha svatého. Odlišuje pouhé bytí Ducha svatého v člověku (bez milosti) od přebývání Ducha svatého v člověku. Přebývání přináší veškeré milosti skrze Ducha svatého. Duch svatý ale nepřebývá v člověku, který je hříšný, konkrétně pod tíhou smrtelného hříchu, pouze v něm je, a to bez žádných milostí (neživí duši milostí).

Podstatu Ducha svatého vidí Hus jak volní, tak i intelektuální. Volní moment chápeme jako dobrou vůli Boha Otce k Bohu Synu. Intelektuální podstatu vidíme v poznání, které Duch svatý získává od obou, Otce i Syna. Stejně jako oni i Duch svatý je tedy vševědoucí.

⁶⁵ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha : 1926. s. 446.

⁶⁶ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha : 1926. s. 446.

4. 1. 6 Modlitba

Hus zdůrazňuje zejména porozumění modlitbě, které je pro něj klíčové pro správné modlení. Tím jsou překonány zastaralé způsoby odříkávání latinských modliteb a prosazuje se český jazyk (stejně tak při celém liturgickém obřadu i při zpěvu duchovních písní⁶⁷). „*Pravá modlitba jest povýšení mysli k Bohu*“⁶⁸ a je podmíněna čistým srdcem bez hříchu.

Hus také řeší otázku správné polohy těla při modlení, která sice není podmiňující, ale pomáhá lidem, aby vyjádřili svůj vztah k modlitbě. Jako nejlepší způsob vidí polohu vkleče, případně vleže s tváří k zemi. Podrobněji je tento problém řešen v podobenství o farizeu a hříšníku.⁶⁹

Důležitý je motiv modlitby, o co v modlitbě žádáme, zač děkujeme. Samozřejmě bychom se během modlení neměli zabývat světskými, materiálními věcmi, ale pouze věcmi duchovními. „*Blud však jest, jestliže lidé obracejí své modlitby více k svatým než k Bohu, podobně jako bludem jest kochání se papežů v tom, že se jim lidé modlí.*“⁷⁰ Zdůrazňována je i vytrvalost, trpělivost a nerušené místo modlitby (sám člověk je místo, kde se odehrává modlitba).

4. 1. 7 Problémy kněžstva

Obecně lze Husův záměr psát o kněžstvu rozdělit na dvojí. Zaprvé chce Hus varovat lidi před špatnými kněžími, chce jim poradit, jak je mají rozeznat, a k tomu používá výčty špatných vlastností soudobých kněží. Současně se ale pokouší napravit ony kněze, takže jeho kritika vyznívá i jako volání po opravě jejich špatného chování. Upozorňuje je, že oni, jakožto první v pomyslném žebříčku k Bohu, budou i první od Boha souzeni. Klíčové by pro kněze mělo být následování Krista, od toho se poté odvíjejí všechny další vlastnosti jako trpělivost, spravedlnost, prokazování milosrdenství. Hus samozřejmě zdůrazňuje pokoru a střídmost.

⁶⁷ Duchovní písně v době husitské dosahují velké renesance, vznikají sborníky českých duchovních písní, které jsou později (v období baroku) ještě více rozvíjeny. Duchovní píseň se stává samostatným žánrem.

⁶⁸ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha : 1926. s. 453.

⁶⁹ viz kapitola 5. 2. 7 (L 18,10-14)

⁷⁰ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha: 1926. s. 453.

Pokud kněží nenásledují Krista, dopouštějí se tak smrtelného hříchu a nemají pak právo vykonávat kněžskou službu. Zejména nemají právo někoho soudit a trestat nebo odpouštět hříchy. „*Měřítkem kněžského života jest a má býti život Kristův: toť východiště Husovy kritiky kněžstva.*“⁷¹ Hus bezpochyby směřuje své výtky všemu kněžstvu, ale více se soustřeďuje na kritiku vyššího kněžstva. V těch vidí příčinu úpadku morálky, v poskytování špatných vzorů. Zde mu leží na srdci světská moc církve, obklopování se bohatstvím, provozování světských radovánek. „*Kněží, zjevně svatokupčice, držíce mnoho obroků a ženštiny, jsou horší než rufiánové, protože ruší druhý slib bohu učiněný, przní a hanbí stav kněžský, svádějice jiné příkladem a jednají proti Písmu.*“⁷²

4. 2 Vybraná kázání z Postily

Následující kapitola přiblíží Husovy výklady evangelií. Bude zachován podobný ráz, který má Postila, tedy nejdříve bude předloženo příslušné evangelium a následně bude interpretováno Husovo stanovisko. Z Postily byla vybrána ta evangelia, která obsahují podobenství, a bylo zachováno jejich originální znění.

4. 2. 1 Podobenství o pleveli mezi pšenící

Evangelium sedmé neděle po Kristovu narození

Mt 13,24-30: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým podobenství toto: „Podobno jest království nebeské člověku, rozsévajícímu dobré semeno na poli svém. Když pak lidé zasnuli, přišel nepřítel jeho, a nasál koukole mezi pšenici, a odešel. A když zrostla bylina, a užitek přinesla, tedy ukázal se i koukol. I přistoupivše služebníci hospodáře toho, řekli jemu: ‚Pane, zdaližs dobré semeno nenasál na poli svém? Kde že se pak vzal koukol?‘ A on řekl jim: ‚Nepřítel člověk to učinil.‘ Služebníci pak řekli mu: ‚Chceš-liž tedy, ať jdeme a vytrháme jej?‘ On pak odpověděl: ‚Nikoli, abyste trhající koukol, spolu s ním nevytrhali pšenice. Nechte ať spolu obé roste až do žně. A v čas žně dím žencům:*

⁷¹ NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha: 1926. s. 457.

⁷² NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/2.* Praha: 1926. s. 458.

Vytrhejte nejprv koukol a svažte jej v snopky k spálení, ale pšenice shromážďte do stodoly mé. ‘ ‘

Toto podobenství spadá do série Ježíšových podobenství o nebeském království (dále podobenství o rozsévači, o hořčičném zrně, o kvasu, o pokladu v poli a o perle, o rybářské síti aj.).⁷³ Sám Ježíš některá z nich také svým učedníkům vykládá.

Hus upozorňuje na tuto skutečnost a Ježíšův výklad podobenství o pleveli mezi pšenicí opakuje ve svém kázání. „(...) *Rosévač, který rozsévá dobré semeno je Syn člověka a pole je tento svět. Dobré semeno to jsou synové království, plevel jsou synové toho zlého; nepřítel, který jej nasej je ďábel. Žeň je skonání věků a ženci jsou andělé. Tak jako se tedy sbírá plevel a pálí ohněm, tak bude i při skonání věku. Syn člověka pošle své anděly, ti vyberou z jeho království každé pohoršení a každého, kdo se dopouští nepravosti, a hodí je do ohnivé pece; tam bude pláč a skřípění zubů. Tehdy spravedliví zazáří jako slunce v království svého Otce. Kdo má uši, slyš!*“⁷⁴

V další části kázání je upřesněno co se skrývá pod pojmem království nebeské. V různých podobenstvích má totiž toto slovní spojení i různý význam. Království nebeské ve svém nejběžnějším pojetí znamená „(...) *sbor svatých již jsou v nebesích s Bohem, nad nimiž Bůh jest králem; s nímž jsouce, požívají bohatství nebeského, to jest radosti, kterouž mají z jeho poznání.*“⁷⁵ Dále Království nebeské může znamenat samotného Krista,⁷⁶ církev jako křesťanské společenství,⁷⁷ místo, kde Kristus sedí se svými svatými v nebesích,⁷⁸ nebo také písmo svaté.⁷⁹

Tuto poslední variantu ujasňuje Hus podrobněji s pomocí myšlenek Jana Zlatoústého. Písmo svaté je tedy království nebeské a jednotlivé výklady písmu jsou branami k tomuto království. Pokrytečtí zákoníci ale lidem tyto brány uzavírají (zakazují některé výklady) a tudíž jim odepírají možnost porozumění písmu a tedy přístup do nebeského království. Dělají to, neboť se bojí, že pokud lidé porozumí, oni budou káráni za své hříchy a lidé odhalí některé bludy v jejich vlastních výkladech.

⁷³ Mt 13,1-52

⁷⁴ Mt 13,37-43

⁷⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 57. Tento význam chápeme i v modlitbě Otče náš.*

⁷⁶ L 17

⁷⁷ Mt 13

⁷⁸ Mt 20

⁷⁹ Mt 21

Hus se tedy v tomto kázání zabývá nejen výkladem evangelního podobenství, ale plynule přechází k obhajobě veškeré reformní tendence a posléze konkrétně k obhajobě Wyclifově.

Zásadní problém vidí ve lžích a pokušeních, která rozsévá ďábel jako plevel, zatímco kněží nedostatečně hlídají svá pole. (*Když pak lidé zesnuli, přišel nepřítel jeho, a nasál koukole mezi pšenici, a odešel.*) Takto ďáblem pokaženou víru není jednoduché odlišit od té opravdové, čisté. Obě se mohou projevovat navenek stejně, jako koukol roste společně s pšenicí.

Hus upozorňuje, že stejně tak, jako chtěli služebníci v podobenství vytrhat plevel, tak i kněží se tohoto stanoviska pevně drží, ačkoli si neuvědomují, že nejsou schopni správně rozeznat dobré semeno od špatného a tak tedy ničí čistou víru. Těmito argumenty obhajuje myšlení Johna Wyclifa. „(...) u papeže Jana XXIII. byly dobyty, níž přikazuje vzjavně, aby i zlé i dobré knihy mistra Jana Viklefa spálili, (...) že psáno v nich o jejich svatokupectví, o pýše, o smilství a lakomství, (...) že je nazývá almužníky, a že nemají jako svěští páni panovati (...).“⁸⁰ Hus následně popisuje události z Prahy po výše zmíněné události (rok 1412), kdy se někteří studenti a mistři odmítli podvolit papežovým rozhodnutím. „(...) a z těch Martin, Jan a Stašek byli s'ati, (...) a jiní potom jímáni, mučeni a žalářováni.“⁸¹ Celá tato situace je připodobněna k situaci v podobenství: sluhové nedbají nařízení netrhat plevel, ale naopak místo plevele vytrhávají dobrou pšenici.

V závěru svého kázání Hus apeluje na potřebu zlého semene mezi dobrým, neboť bez něho by dobré semeno nemělo s čím bojovat, neexistovalo by pro něj pokušení, tudíž by jeho činy nebyly tak mocné.

4. 2. 2 Podobenství o dělnících na vinici

Evangelium neděle, jež sluje devítník

Mt 20,1-16: *V ten čas řekl učedníkům svým podobenství toto: „Podobno jest království nebeské člověku hospodáři, kterýž vyšel na úsvitě, aby najal dělníky na vinici svou. Smluviv pak dělníky z peníze denního odeslal je na vinici svou. A vyšed okolo hodiny*

⁸⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 59-60.*

⁸¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 60.*

třetí, uzřel jiné, ani stojí na trhu zahálejíce. I těm řekl: „Jdětež i vy na vinici, a co bude spravedlivého, dám vám.“ A oni šli. Opět vyšel při šesté a deváté hodině, učinil též. Při jedenácté pak hodině vyšel, našel jiné, ani stojí zahálejíce. I řekl jim: „Pročez tu stojíte, celý den zahálejíce?“ Řkou jemu: „Nebo nižádný nás nenajal.“ Dí jim: „Jdětež i vy na vinici, a což by bylo spravedlivého, vezmete.“ Večer pak řekl pán vinice šafáři svému: „Zavolej dělníků a zaplat' jim, počna od posledních až do prvních.“ A přišedše ti o jedenácté hodině najatí, vzali jeden každý po penízi. Přišedše pak první, domnívali se, že více vezmou, ale vzali i oni jeden každý po penízi. A vzavše, reptali proti hospodáři, řkouce: „Tito poslední jednu hodinu dělali, a rovné jsi je nám učinil, kteříž jsme nesli břímě dne i horko.“ On pak odpovídaje, řekl jednomu z nich: „Příteli, nečiním tobě křivdy. Zdaliž jsi z peníze nesmluvil se mnou? Vezmiž, což tvého jest, a jdi předce, já pak chci tomuto poslednímu dáti jako i tobě. Zdaliž mi nesluší v mém učiniti, což chci? Čili oko tvé nešlechtné jest, že já dobrý jsem? Tak budou poslední první a první poslední: nebo mnoho jest povoláných, ale málo vyvolených.“ “

Hus začíná své kázání shrnutím významu podobenství. Vnímá ho jako povzbuzení pro již dobré křesťany, ale současně varuje před pýchou a přílišnou hrdostí. Nezapomíná také na „opozdilce“, těm nabízí útěchu, aby nezoufali. V úvodní části také vysvětluje, jak má být chápáno království nebeské. „*Království nebeské v tomto místě jest syn Boží, (...) a on že jest hlava vši církve svaté, jež jest vinice jeho (...).*“⁸² Církev (vinice) má být církví bojující, má přinášet užitek na základě Kristově. Kristus je tedy chápán jako prvotní ratolest či kořen, ze kterého zbytek ratolestí pučí a získává z něj živiny.⁸³ Církev zahrnuje všechny své věřící bez ohledu na to, zda přicházejí dříve, či později. „*(...) sbor všech vyvolených, od prvního svatého až do posledního, který nejposléze počet vyvolených dokoná.*“⁸⁴ Slíbení mzdy v podobenství je totožné s úmluvou, kterou Bůh uzavřel nejprve s anděly, poté s Adamem, Abrahámem, Mojžíšem, ostatními proroky a svatými. Slíbenou odměnou za práci je blahoslavenství. Taková odměna je stálá a nekonečná.⁸⁵

⁸² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 63.*

⁸³ J 15,5 „*Já jsem vinný kmen a vy jste ratolesti.*“

⁸⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 63, více O Církvi svaté.*

⁸⁵ Podoba hmotných peněz ve tvaru kruhu se znázorňováním věčnosti jako kruhu, který nemá počátek ani konec.

Hus v další části kázání rozlišuje dva možné způsoby chápání pěti hospodářových vycházek. Oba dva výklady nalezneme v evangeliích a Hus se opírá zejména o slova sv. Řehoře o zastávkách jako o stadiích života člověka. Další možný výklad, který Hus zmiňuje pouze okrajově, se týká pěti zastávek jako etap světa před příchodem Krista.⁸⁶

Více pozornosti je věnováno jednotlivým stadiím života člověka v souvislosti s časovým rozvržením dne. První je věk dětský (do čtrnácti let), kdy děti přicházejí ke Kristu a začínají pro něj pracovat. Následuje věk jinošství (do osmadvaceti let). V tomto období jsou lidé nejvíce náchylní ke hříchu, a proto je třeba jim věnovat nejvíce péče. Třetí stadium, mužný věk (do osmačtyřiceti let), je následováno obdobím stáří (do sedmdesáti let), kdy je ještě stále možné, že lidé pro víru dostatečně nepracují, a celá řada je završena kmetstvím. Ale i v těchto posledních fázích věku k sobě Bůh Hospodář lidi zve a chce je najmout pro svou práci. „*Jakoby vzjevně řekl: Ačkoli Bohu v dětství a v mladosti živi býti ste nechtěli, aspoň k poslednímu věku hled'te, a k cestám života, ježto již nemnoho dělati budete, aspoň na večer přijd'te.*“⁸⁷

Ti nejpilnější, kteří by měli hlídat vinici a na ní pracovat, by měli být samozřejmě kněží. Mají vinici (církve) zušlechťovat svým svatým příkladem a zbavovat ji bludů. „*Ó, blaze těm, kteří v té vinici tak pracují! a běda těm, kteříž učinivše úmluvu, aby v té vinici tak pracovali, pak více kazí svými zlými činy!*“⁸⁸ K podrobnému popisu hříchů nedobrych kněží si Hus půjčuje slova sv. Huga: jsou zahálčiví, holdují opilosti, pobývají více na ulicích a u stolů než v kostelech u oltářů a o ty nedbají, nerozeznají hříchy u lidí, nestarají se o chudé, mají hodně sluhů, ale málo žáků, utrácejí peníze za světské věci, více jim záleží na světském oblečení než na jejich ornátech a albách. Hus ale následně zdůrazňuje, že se nejedná o jeho vlastní slova: „*Tak' Hugo praví, mě za zlé nemějte!*“⁸⁹

Podle toho, jak který kněz pro církev pracuje, bude také odměněn a nebudou akceptovány žádné výmluvy a omluvy. To platí samozřejmě nejen pro drobné kněží, ale i pro ty významnější. „*(...) neboť velicí prelátové, jako papež, kardinálové, a u dvora jiní, ti se jen prodáváním obročí obírají; arcibiskupové a biskupové, ti s panstvím dosti*

⁸⁶ 1. Adam, Sét, Enoch, 2. Noe, Abraham, 3. David, 4. židé a jejich vyvedení z Egypta, 5. čas „jalový“, kdy víra nebyla silná, 6. příchod Krista. s. 64.

⁸⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 66.*

⁸⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 66.*

⁸⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 66.*

*činiti mají; kanovníci ti se sami pasou; oltářníci již nekáží, odbudouce mši, obyčejně spí neb hrají aneb v krčmě se zabývají; a mniši bohatí, ti zavrouce se, dobře se sami cpou; pakli jsou žebráci, tehdy se toulají, aby, což mohou nejvíce, na lidech vymluvili.*⁹⁰

Dobrym kněžím Hus na základě Kristových slov slibuje řádnou odplatu v soudný den, kdy hospodář (Bůh) svolá své dělníky a podle zásluh jim dá mzdu. Začne od apoštolů, kteří k němu přišli v poslední hodinu, a ty posadí k sobě na stolice a oni budou soudit spolu s ním. A všichni, kteří věrně celý den pracovali, získají odměnu tj. blahoslavenství. Toto blahoslavenství je rovné pro všechny (hospodář každému slíbil po penízi).⁹¹

Hus dále přiznává nesnáz při výkladu části podobenství: *Přišedše pak první, domnívali se, že více vezmou, ale vzali i oni jeden každý po penízi. A vzavše, reptali proti hospodáři (...).* Pokud by totiž rozdělení dělníků podle etap před příchodem Krista bylo správné, reptající dělníci by odpovídali svatým otcům. Hus (opět slovy sv. Řehoře) ospravedlňuje fakt, že by se títo bouřili Bohu, že tak dlouho museli čekat v pekle na svou odplatu. *„Ale že svatí otcové až do příchodu Páně, totiž Kristova, ačkoli spravedlivě živi byli, do království vedeni nejsou, (...) jejich reptání jest, že praví, že byli živi, aby království vzali, avšak dlouho byli vzdáleni, aby ho nevzali.*“⁹² Chápejme tedy, že první nevzali větší odměnu i přesto, že museli čekat až do večera, kdy Kristus otevře nebeské brány svým vykoupením, a i po tomto čekání vejdou do nebeského království stejně jako ti, kteří nemuseli čekat, neboť přišli k bráně nebeské až večer.

Hus své kázání postupně směřuje k závěru, že Bůh je samozřejmě nejvyšší spravedlivý a odplatu si lidé nemají nárokovat za odvedenou práci, ale Bůh ji uděluje z pouhé své nekonečné lásky. A pokud Hus nalézá nějakou nejasnost, řešení je více než jednoduché: *„Konečně na tom zůstávám, že každé slovo Kristovo jest pravé, a kterému nerozumím, to jeho milosti poroučím, maje naději, že po smrti porozumím.*“⁹³

⁹⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 66.*

⁹¹ O blahoslavenství viz kapitola 5. 2. 8

⁹² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 67.*

⁹³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 68.*

4. 2. 3 Podobenství o rozsévači

Evangelium deváté neděle po narození božím

L 8,4-15: *V ten čas, když se pak scházel zástup mnohý, a z měst hrnuli se k němu, mluvil v podobenství: „Vyšel rozsévač, aby rozsíval símě své. A když on rozsíval, jedno padlo podél cesty, i pošlapáno jest, a ptáci nebeští zžobali je. A jiné padlo na skálu, a vzešlé uvadlo, proto že nemělo vláhy. Jiné pak padlo mezi trní, a spoluzrostlé trní udusilo je. A jiné padlo v zemi dobrou, a když vzešlo, učinilo užitek stý.“ To pověděv, volal: „Kdo má uši k slyšení, slyš.“ I otázali se ho učedníci jeho řkouce: „Jaké jest to podobenství?“ A on řekl: „Vám dáno jest znáti tajemství království božího, ale jiným v podobenství, aby hledíce, neviděli, a slyšíce, nerozuměli. Jestíť pak podobenství toto: Símě jest slovo Boží. A kteréž padlo podél cesty, jsou ti, kteříž slyší, a potom přichází ďábel, a vyjímá slovo z srdce jejich, aby nevěřice, spaseni nebyli. Ale kteříž skálu, ti, když slyší, s radostí přijímají slovo, ale ti kořenů nemají: ti na čas věří, a v čas pokušení odstupují. Kteréž pak mezi trní padlo, tiť jsou, kteříž slyší, ale po pečování a zboží a rozkošech života jdouce, bývají udušeni, a nepřinášejí užitku. Ale kteréž v zemi dobrou, ti jsou, kteříž v srdci ctěm a dobrém, zachovávají, a užitek přinášejí v trpělivosti.“*

V tomto Lukášově evangeliu se objevuje podobenství o rozsévači, které Kristus vyprávěl k zástupu lidí. Evangelium také obsahuje Kristovo vysvětlení podobenství, které si na něm vyžádali učedníci. Z tohoto důvodu se Hus ve svém kázání nezaměřuje na výklad samotný, ale koncipuje ho spíše jako napomenutí. V úvodu Hus vysvětluje, z jakého důvodu přicházeli lidé ke Kristu a následně proč on k nim mluvil v podobenstvích (to ostatně sám Kristus naznačuje slovy: „Kdo má uši k slyšení, slyš.“).

Lidé přicházeli k Ježíšovi z různých důvodů a s různými úmysly. Jedni potřebovali potravu a záštitu materiální, jiní byli jen zvědaví a toužili vidět zázraky, případně chtěli být sami zázrakem uzdraveni, nebo se snažili u Ježíše vyprosít uzdravení pro své blízké. Mezi Kristovými posluchači nebyli ale pouze lidé s čistými úmysly. V evangeliích se hojně hovoří o kněžích, kteří za Ježíšem přicházeli, aby se rouhali. Nejméně však bylo těch, kteří upřímně a čistě toužili po potravě duchovní a skrze ni chtěli být spaseni. „A že těch bylo málo, protož nekázal jim, aby všichni ihned rozuměli;

*jakož sám dí v evangeliu, že proto mluví v podobenství, aby slyšice nerozuměli (...).*⁹⁴ Kristus tedy nechtěl, aby mu všichni rozuměli, tajemství jeho svatého slova patří jen čistým duším a ty podobenství pochopí.⁹⁵ Hus uvádí ještě další důvod, proč Kristus hovoří ke svým posluchačům v podobenstvích. „(...) *aby příkladem naučil a v paměť sprostým položil; a také aby skrze věci časné k nebeským věcem nás pozdvihl.*“⁹⁶ V Husově kázání pak následuje stručné shrnutí výkladu podobenství, založené na výkladu samotného Krista.

Podstatnější část kázání je tematicky věnována hřešícímu člověku a hříchu samotnému. Hus vysvětluje, že všechny hříchy mají pouze trojí původ: smilství (žádost těla), lakota (žádost očí), pýcha. Pýchu považuje Hus za počátek všech hříchů, protože byla prvním motivem padlého anděla Lucifera, který se chtěl rovnat Bohu. Hus dále tvrdí, že pokud člověk vykoná nějaký zlý skutek, není vinen pouze jedním hříchem, ale jeho vina je více komplexní. „*A tak domnívaje se, že si jeden hřích smrtelný učinil, sedm's jich spáchal, anobřž všechna si Boží přikázání přestoupil.*“⁹⁷ Následuje Husův komentář ke všem deseti Božím přikázáním v souvislosti s modelovým příkladem hříchu, smilstvím. V tomto momentě se odvolává na Jakubovu epištolu: „*Kdo by totiž zachoval celý zákon, a jen v jednom přikázání klopýtl, provinil se proti všem.*“⁹⁸

Zbytek kázání se Hus zaobírá problematikou s podobenstvím blíže spojenou, a to rozsévání Božího slova jako sémě. Nejdříve se pokouší objasnit, proč je slovo Boží nazýváno sémě a uvádí tři důvody. První důvod vidí v důležitosti a vzácnosti Božího slova a současně zdůrazňuje i potřebu dobré půdy pro přijetí semene, potřebu dobrého srdce. Dalším důvodem je podobnost v množství. Sémě, ze kterého může vyrůst potrava, lidé potřebují neskutečně mnoho a stejně tak velké množství potřebují i Božího slova, aby přineslo užitek. Jako poslední důvod uvádí závislost lidí na dobrém semenu, jelikož pokud by lidé nezaseli a nevypěstovali potravu z dobrého semene, zahynuli by. Stejně tak by nedostatek Božího slova znamenal smrt duchovní.

Po objasnění důležitosti a nutnosti Božího slova se Hus zabývá tím, jakým způsobem je ono Boží slovo šířeno, tedy kázáním. Na konkrétním příkladu Kristova

⁹⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 70.*

⁹⁵ Podobně Mt 7,6 „*Nedávejte psům co je svaté. neházejte perly před svině, nebo je nohama zašlapou, otočí se a roztrhají vás.*“

⁹⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 70.*

⁹⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 71.*

⁹⁸ Jk 2,10

života ukazuje, jak je kázání (rozsévání Božího slova) důležité a nadřazené dokonce i svátostem. Kristus sám málo křtil, mši sloužil jen jednou, ale kázal už ve svých dvanácti letech a mezi třicátým a třiatřicátým rokem věku se věnoval kázání intenzivně, pro svá kázání byl ukřižován a po svém zmrtvýchvstání dále kázal svým učedníkům a nakonec je ke kázání povolal. „*Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření.*“⁹⁹

Kázání by bylo ale neúčinné, kdyby padlo na neúrodnou půdu, do nepřipravených srdcí. Hus vyjmenovává základních pět podmínek, za kterých se naše duše bude podobat úrodné půdě. Půda musí být pevná a i naše srdce musí být ve víře stálé. Půda musí být soudržná a i naše duše touží po společenství Kristovu a společné lásce. Půda je studená a naše srdce mají se jí podobat v tichosti a mírnosti. Půda je suchá a k životu potřebuje jen malé množství závlahy, stejně tak i my nemáme toužit po zbytečnostech, ale naopak máme žít ve skromnosti. Půda je těžká a tíhne vždy dolů, naše srdce by neměla v pýše stoupat příliš vysoko, abychom se nepodobali ďáblu, který se chtěl rovnat Bohu.

V závěru Hus varuje před bohatstvím, které duši svazuje a dusí jako trní. Bohatství je těžké pro člověka v životě (těžko ho dobývá, těžko ho udrží a těžko ho i ztrácí), ve smrti (nechce se ho vzdát) i v pekle¹⁰⁰.

4. 2. 4 Podobenství o ztracené ovci

Evangelium třetí neděle po sv. trojici

L 15,1-10: *V ten čas přibližovali se k Ježíšovi všickni publikáni a hříšníci, aby ho slyšeli. I reptali fariseové a zákonníci, řkouce: „Tento hříšníky přijímá, a jí s nimi.“ I pověděl jim podobenství toto, řka: „Kdyby někdo z vás měl sto ovec, a ztratil by jednu z nich, zdaliž by nenechal devadesáti devíti na poušti, a nešel k té, kteráž zahynula, až by i našel ji? A nalezna, vložil by na ramena svá s radostí. A přijda domů, svolal by přátely a sousedy, řka jim: Spolu radujte se se mnou, nebo jsem našel ovci svou, kteráž byla zahynula. Pravím' vám, že tak jest radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteříž nepotřebují pokání. Aneb žena některá mající grošů deset, ztratila-by jeden groš, zdaliž nezažže svíce, a nemete*

⁹⁹ Mk 16,15

¹⁰⁰ Podobně i podobenství o boháči a Lazarovi, L 16,19-3

domu, a nehledá pilně, dokudž nenalezne? A když nalezne, svolá přítelkyně a sousedky, řkouci: Spolu radujte se se mnou, nebo jsem nalezla groš, kterýž jsem ztratila. Takť, pravím vám, že jest radost před anděly Božími nad jedním hříšníkem pokání činícím.“

Toto evangelium nám představuje čtyři základní témata: obrácení hříšných, zlobu zákoníků, Kristovo milosrdenství a radost andělů z pokání jediného hříšníka. Hus uvádí svůj výklad ujasněním, kdo je to publikán, hříšník.¹⁰¹ Publikán je člověk, který vědomě hřeší na veřejnosti a za svůj hřích se nestydí. Jsou to ti, kteří mají obchody a drží úřady, celníci, kupci, trhovci, rychtáři, kati, biřici, lichváři, lotři, nevěstky, kostkáři, tanečníci a tanečnice. Tím však výčet nekončí a Hus ještě dodává: „*Jako kněží, již vzjevně svatokupčí, obročí mnoho drží, nevěstky mají, (...) stav kněžský przní a hanbí, lid jiný příkladem svádějí a znajíce písmo proti němu jednají.*“¹⁰²

V evangeliu je řečeno, že hříšníci ke Kristu přicházeli, *aby ho slyšeli*. Hus zdůrazňuje jejich dobrý úmysl, že chtěli dosáhnout obrácení a získat od Krista odpuštění a vyzývá lid, aby se nebál jít ke Kristu, který nabízí útěchu a odpuštění všem hříšníkům, kteří k němu přijdou s čistým srdcem a úmyslem.

Avšak objevili se zákoníci, kterým se nelíbilo, že Kristus se obklopuje hříšníky a soudili ho, že s hříšníky dokonce jedl. Oni se tím ale dopustili většího hříchu, zaprvé že považovali Krista za hříšného a zadruhé že se považovali za spravedlivé a nad ostatní se povyšovali.

Hus se také pokouší odpovědět na otázku, proč Kristus s hříšníky jedl. „*Zdá mi se, že předně proto, aby je z hříchů vyvedl a aby ukázal, že on jest spasitel hříšných, (...).*“¹⁰³ Dále také proto, aby dal svým následovníkům příklad, aby nikým nepohrdali a snažili se ukázat správnou cestu i hříšníkům. I přesto, že zůstal od zákoníků nepochopen a byl od nich kritizován, ve své snaze vytrval. Hus tuto situaci pokládá za vzorovou pro nás. Měli bychom v našich čistých snahách vytrvat a nedat se zlákat žádným zlem.

V následující části kázání Hus vysvětluje, proč mluvil Kristus k zákoníkům v podobenství a proč použil právě podobenství o ztracené ovci. Chtěl jim tím na příkladu dobrého pastýře ukázat, že i hříšník má právo na odpuštění a že správný pastýř pro jediného hříšníka opustí své stádo, jde ho hledat a udělá pro jeho záchranu

¹⁰¹ Postava publikána se objevuje i v podobenství L 18,9-14, viz kapitola 5. 2. 7

¹⁰² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 222.*

¹⁰³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 223.*

vše. Když se mu podaří ztracenou duši obrátit na dobro (přinést ovci domů), bude se z toho radovat. I oni, zákoníci, by tedy neměli hříšníky pohrdat a ještě proti Kristu reptat, že on tak nečiní, ale ze všech svých sil by se měli snažit Krista brát za vzor a pokusit se ztracenou ovci najít.

Hus zachází s vysvětlováním podobenství ještě hlouběji. V postavě pastýře vidí stále Krista, ale stádo, které má hlídat, je sbor všech andělů. Mezi nimi, jako jedna ovce, bylo lidské pokolení a tato ovce se ztratila vinou Adamova a Evina hříchu, zbloudila od svého andělského stáda. Kristus pak opustil své stádo, zanechal ho opuštěné Bohu Otci a skrze vtělení se vydal hledat ztracenou ovci. Vzal na sebe člověčenství, pro ztracenou ovci trpěl, aby ji vykoupil a mohl přivést zpět ke stádu a následně se z ní radoval s anděly. „*Protož ovci tu našel tento člověk zvláště v pokoře Panny Marie, z níž člověčenství vezma, vesele a mocně vložil na rameno své; a dokonav práci v té ovci, hledav ji s krvavým pláčem na hoře Olivetské, přišed domů na den vstoupení svého v nebe, svolá přátely a sousedy.*“¹⁰⁴

Proč je radost nad jedním hříšníkem větší než nad spravedlivými? K odpovědi na tuto otázku si Hus vypůjčuje slova sv. Řehoře a tvrdí, že lidé, kteří ve svém životě nehřeší, si uvědomují blízkost nebeského království a „(...) často v dobrých skutcích líní bývají, že jisti jsou, že velikých hříchův se nedopustili.“¹⁰⁵ Naopak ti, kteří si uvědomují tíhu svých předešlých hříchů, projevují více snahy pro nápravu, a tak soustředí své síly pro konání dobrých skutků.¹⁰⁶ „*Taktěž i oráč tu roli více miluje, kteráž po trní plodné užítky nese, nežli tu, která nikdy trní neměla, a nikdy hojného obilí nenese.*“¹⁰⁷

Stejný význam nese i podobenství o ženě, která ztratila jeden groš ze svých deseti, utíkala ho domů hledat, lampu rozsvítila. Když pak ten groš našla, svolala své sousedky a s nimi se radovala nad nalezeným grošem. Moment rozsvícené lampy značí Kristovo vtělení, člověčenství. „*Jistě světelnici světlo v obleku (in testa) jest, a světlo v obleku jest božství v tělesenství, o kterémžto obleku svého těla dí sama moudrost: Vyschla jako oblek moc má. (...) Světla toho, totiž božství v člověčenství, vítr závisti a zloby kněžské nemohl uhasiti.*“¹⁰⁸

¹⁰⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 224.*

¹⁰⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 225.*

¹⁰⁶ Hus uvádí jako příklad apoštola Pavla nebo Marii Magdalenu.

¹⁰⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 225.*

¹⁰⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 226.*

4. 2. 5 Podobenství o posuzování druhých

Evangelium čtvrté neděle po sv. duchu

L 6,36-42: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým: „Bud'te milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest. Nesuďte a nebudete souzeni. Nepotupujte, a nebudete potupeni. Odpouštějte, a budeť vám odpuštěno. Dávejte, a budeť vám dáno. Míru dobrou, natlačenou, a natřesenou, a osutou dadít' v lůno vaše; touž zajisté měrou, kterouž měříte, bude vám zase odměřeno.“* Pověděl jim také i podobenství: *„Zdali může slepý slepého vésti? Zdaž oba do jámy neupadnou? Neníť učedník nad mistra svého, ale dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho. Což pak vidíš mrvu v oku bratra svého, a břevna, kteréž jest v tvém vlastním oku, neznamenáš? Aneb kterak můžeš říci bratru svému: Bratře, nechať vyjmu mrvu, kteráž jest v oku tvém, sám v oku svém břevna nevida? Pokrytče, vyvrz prvé břevno z oka svého, a tehdy prohlédneš, abys vyňal mrvu, jest v oku bratra tvého.“*

Téměř polovinu svého výkladu Hus věnuje otázce milosrdenství. Tento pojem se snaží definovat za pomoci Písma svatého, jmenuje sedm milosrdných skutků tělesných a sedm milosrdných skutků duchovních. Poté apeluje na kněží, že oni jsou hlavním zdrojem duchovních skutků. Co je milosrdenství? *„Tu věz, že milosrdenství jest vůle, již kdo chce pomoci bídnému z bídy; a že Bůh má tu vůli, aby pomohl bídnému z bídy, protože sluje milosrdný.“*¹⁰⁹ Ovšem Boží vůle je nesmírná, kdežto lidská vůle je omezená.

Podle Husa je třeba rozlišovat mezi milosrdenstvím (vůli, která má původ v lidské duši) a milosrdným skutkem, který sice někdy vychází z duše, ale je především materiální a je pouhým důsledkem milosrdné vůle. *„(...) jako nakrmení lačného, to je zevnitřní skutek ale vůle, jež hnula člověkem, aby to nakrmení učinil, ta jest v duši.“*¹¹⁰ Z toho vyplývá, že milosrdný je i člověk, který nemůže poskytnout pomoc svému bližnímu, ale pokud by po tom jeho duše toužila, měl by milosrdnou vůli, milosrdenství sice nevykonává, ale milosrdný je. Tuto myšlenku dokládá slovy sv. Řehoře: *„Není*

¹⁰⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 228.*

¹¹⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 228.*

*prázdná ruka od daru, když skříň srdce naplněna jest dobré vůle.*¹¹¹ Dále své myšlenky Hus ilustruje citací podobenství o vdově a jejím daru do chrámové pokladnice z Markova evangelia¹¹² a postavu chudé vdovy dává tak lidem za příklad. Takové milosrdenství měl Kristus na mysli, když řekl: „*Bud'te milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest.*“

Pokud je milosrdenství snaha pomoci potřebnému z bídy, je třeba si ujasnit, co je to bída. Hus rozlišuje bídu duševní a bídu tělesnou. Duševní bída zahrnuje hřích, hloupost a tesklivost. Tělesná bída je hlad a žízeň, nahota, nemoc, vězení a nedostatek odpočinku. Pokud někdo svému bližnímu pomůže, případně pouze touží pomoci, od jakékoli bídy, je milosrdný.

Stejně jako lze rozlišit bídu na těle a bídu na duši, tak Hus kategorizuje milosrdné skutky tělesné a duchovní. V uvádění tělesných milosrdných skutků se drží Kristova výčtu z Matoušova evangelia o posledním soudu¹¹³ (nakrmení lačného, napojení žíznivého, přijímání pocestných, odění nahého, navštívení nemocného, navštívení¹¹⁴ vězněného.) Tyto činy jsou v evangeliu odměněny věčným životem. Hus přidává ještě sedmý milosrdný skutek, a to pohřbení mrtvého.

Milosrdné skutky duchovní Hus pokládá za více důležité, protože „*(...) duše jest mnohem lepší nežli tělo, tak její bída jest mnohem horší nežli bída tělesná, (...)*“¹¹⁵ a jsou to tyto: učení hloupého, dávání rad pochybujícímu, kárání hříšného, těšení zarmouceného nebo smutného, odpuštění viny bližnímu, vytrpění protivenství, modlení se za nepřátele. Mezi těmito skutky si Hus vybírá učení a více o něm hovoří.

Kristus sám šel v otázce učení příkladem a svým učedníkům zanechal jasný odkaz, aby dál šířili jeho slovo a učili všechny lidi. Všichni křesťané mají převzít tento Kristův odkaz, ale nejpovolanější k jeho plnění jsou samozřejmě všichni kněží (drobné kněžstvo i biskupové.) Ti mají vést lidi nejen slovem, ale také poskytováním správného příkladu. „*(...) mají učiti lidi nikoli lžím, bajkám neb neužitečným věcem, ale slovo Boží,*

¹¹¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 228.*

¹¹² *Mk 12,41-44: Sedl si naproti chrámové pokladnici a díval se, jak do ní lidé vhadzují peníze. A mnozí bohatí dávali mnoho. Přišla také jedna chudá vdova a vhodila dvě drobné mince, dohromady čtyřák. Zavolal své učedníky a řekl jim: „Amen, pravím vám, tato chudá vdova dala víc než všichni ostatní, kteří dávali do pokladnice. Všichni totiž dali ze svého nadbytku, ona však ze svého nedostatku: dala, co měla, všechno, z čeho měla být živa.“*

¹¹³ *Mt 25,31-46*

¹¹⁴ Hus uvádí: „*(...) vykoupiti (vysvoboditi) žalářovaného (...)*“ s. 228.

¹¹⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 229.*

a to upřímně pro spasení, a nikoli pro lakomství. ¹¹⁶ Hus na závěr této části uvádí téma svého dalšího výkladu a zdůrazňuje, že my nejsme kompetentní soudit, že soudit milosrdenství přísluší až poslednímu soudu, tedy Boží spravedlnosti. *„Nechtějte souditi, abyste nebyli souzeni.* ¹¹⁷

Hus, za pomoci slov sv. Augustina, tvrdí, že existují případy, kdy je člověk oprávněn a dokonce má soudit jiného člověka. Jsou to případy, kdy lidé zjevně porušují Boží přikázání. Jedná se například o *„(...) smilství, nečisté mluvení a jiné skutky v sobě zlé (...).* ¹¹⁸ Pozor však na skutky, které by se mohly zdát jako hříchy, ale nic nečistého v nich není a člověk není schopen je správně posoudit, pokud nezná všechny okolnosti. *„Proto vidím-li člověka, an jí, když se jiní postí, nemám hned souditi, že by zle činil; neboť snad teprv obědvá, aneb jest nemocen, a tak jí bez hřešení.* ¹¹⁹ V takovém případě je správné se domnívat, že se o hřích nejedná, a tedy dotyčného člověka neodsuzovat.

Velikou odpovědnost nesou soudci, kteří mají vše pečlivě přezkoumat, než někoho odsoudí, ale také naše drobné obyčejné denní soudy by měly být vedeny pečlivě a s rozvahou, abychom nikomu ani myšlenkou nekřivdili. *„Nechtějte souditi všetečně, abyste nebyli potom souzeni od Boha spravedlivě pro souzení.* ¹²⁰ Vyvarovat bychom se ale měli i opačných případů, kdy poskytování našeho milosrdenství může být zneužito. V tomto momentě Hus naráží zejména na kněze, kteří se jeví, že jsou velmi potřební, a přijímají dary. *„A v tom jsou obyčejně kněží a zákonníci, jimž ačkoli jsou plny stodoly, komory, špižírny a pivnice, ale žádost vždy děravá není plna.* ¹²¹

Ukvapené soudy nemáme provádět, ani když se nám hříšník jeví jako odsouzeníhodný, neboť nikdy nevíme, jaký úmysl s ním Bůh má. Jako příklady těch, kterým byla od Krista dána milost, uvádí Hus mimo jiné Petra, který Ježíše zapřel,¹²² Marii Magdalenu, která ho jako bývalá hříšnice doprovázela,¹²³ Zachea, celníka,

¹¹⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 229.*

¹¹⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 229.*

¹¹⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 229.*

¹¹⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 229.*

¹²⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 230.*

¹²¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 230.*

¹²² Mk 14,66-72

¹²³ L 8,1-3

od kterého přijal Ježíš pozvání,¹²⁴ hříšníka, který se modlil v chrámu společně s farizeem.¹²⁵

Tyto příklady nám neukazují pouze, že nemáme soudit a zavrhnout hříšníky a že máme doufat v jejich napravení, ale Hus nám také na nich demonstruje Kristovu milosrdnou lásku a odpuštění. Hus samozřejmě tuto myšlenku dál rozvíjí a připojuje k ní nutnost milosrdenství jako takového, obdarovávání potřebných a jiné duchovní a materiální skutky (viz výše). „*A tak máme z tohoto naučení Kristova, že každý, jakož zde živ bude, tak bude jemu zapláceno; bude-li mnoho dobrého dobře činiti, vezme odměru radosti mnohé; pakli bude zle živ, běda jemu.*“¹²⁶ S vykonáváním milosrdenství souvisí i spravedlnost, kterou mají lidé ctít, chránit a dodržovat, zejména pak lidé, kteří mají spravedlnost vykonávat jako povolání (soudci a měřiči).

Následuje výklad podobenství: *Zdali může slepý slepého vésti? Zdaž oba do jámy neupadnou? Není učedník nad mistra svého, ale dokonalý bude každý, bude-li jako mistr jeho.* Tento výklad Hus zaměřuje na všechny kněží.¹²⁷ Slepou je míněna nevhodnost člověka pro vykonávání kněžského úřadu, případně neochota a nepoctivost ve vykonávání tohoto úřadu. Hus nabádá kněze k zodpovědnosti za své svěřené učně a varuje před věčným zatracením jejich i lidí, kteří je následují. Apeluje na jejich smlouvu s Bohem: „*Jistě veliká nevěra ku Pánu Bohu na obojí straně, že tak lehce váží cizí i své duše pro tělesný požitek, pro chválu, neb pro přízeň!*“¹²⁸ Kristus jako nejvyšší mistr v tomto podobenství také upozorňuje, že není žádného člověka nad něho, že není učedníka nad mistra a lidé ho mají pouze následovat, brát si z jeho skutků příklad, jednat jako on, ale v žádném případě se nesmí nad něj povyšovat.

Celé své kázání Hus zakončuje zamyšlením nad posledním podobenstvím evangelia: *Což pak vidíš mrvu v oku bratra svého, a břevna, kteréž jest v tvém vlastním oku, neznamenáš? Aneb kterak můžeš říci bratru svému: Bratře, nechat vyjmu mrvu, kteráž jest v oku tvém, sám v oku svém břevna nevida? Pokrytče, vyvrz prvé břevno z oka svého, a tehdy prohlédneš, abys vyňal mrvu, jest v oku bratra tvého.* Okem je míněn rozum, mysl člověka, jeho úmysly a svědomí. Kristus v tomto podobenství

¹²⁴ L 19,1-10

¹²⁵ L 18,10-14

¹²⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 231.*

¹²⁷ „(...) pro slepé kněze, neb preláty, to jest pro biskupy, a pro jiné starší, (...) pro mistry, pro biskupy a pro zákonníky (...)“ (*Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 232.*)

¹²⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 232.*

rozlišuje závažnost hříchu: mrva - lehký hřích; břevno - těžký, smrtelný hřích. Lehký hřích člověku ještě úplně nezaslepí mysl, jeho svědomí ještě stále pracuje, ale oproti tomu těžký hřích, ten už zamezuje svědomí posoudit vlastní jednání, a naprosto tak naši mysl ničí. Z toho plyne, že člověk s těžkým hříchem není schopen vidět a posoudit správně věci a v žádném případě soudit hřích druhého člověka. „Protož každý kněz, chce-li učiti lidi, nejprvé sám se uč; pakli nechce sebe sám učiti a kárati z toho, z čeho by jiné káral, tehdy ani jiných neuč, ani nekárej.“¹²⁹

4. 2. 6 Podobenství o stromu a ovoci

Evangelium osmé neděle po sv. trojici

Mt 7,14-21: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým: „Pilně se varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví. Po ovocích jejich poznáte je. Zdaliž sbírají z trní hrozny, aneb z bodláci fíky? Takť každý strom dobrý ovoce dobré nese. Nemůžeť dobrý strom zlé ovoce nésti, ani strom zlý ovoce dobrého vydávati. Všeliký strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vytať a na oheň uvržen bývá. A tak tedy po ovocích jejich poznáte je. Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale ten, kdož činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest.“*

Obecně věnoval Hus výklad tohoto evangelia varování před nesprávným chováním kněží své doby a zejména problematice nutnosti odlišení dobrého křesťanského života od špatného. Na začátku zdůrazňuje moudrost a lásku Ježíšovu, který chce skrze toto podobenství zachránit lid od zkázy, kterou by mohli přinést falešní proroci. Ti jsou připodobňováni k vlkům hltavým, ačkoli jsou oděni v roucho ovčí. Slovem hltaví rozumí Hus prosazování zlé vůle a především touhu po penězích. Obává se kněží, kteří touží po majetku svých věřících a skrze víru se pokoušejí tento majetek získat. Hus zde tedy zřetelně vyslovuje své nesouhlasné a varovné stanovisko k problematice odpustků a jiných úplat za svátosti. „A tak preláti, kazatelé, kněží, mniši, zákonníci (...) hledí k lakomství rozličnými zvyky, lapajíce lidský statek, všichni tací jsou falešní proroci (...).“¹³⁰

¹²⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 234.*

¹³⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 248.*

Hus dále vyjmenovává čtyři hlavní důvody, proč je nezbytné vyvarovat se takových falešných proroků. Zaprvé hovoří o svedení ze správné cesty v následování Krista. Následně uvádí skutečnost, že takové nesprávné jednání může být napodobováno, a může tak zkazit dobrého člověka. Ve třetím bodě upřesňuje, že ne samotná touha po majetku je špatná, ale její realizace a svolení k ní je horší. Jako poslední upozorňuje na přetvářku, která je škodlivá nejvíce.

Hus také rozvádí otázku falešného Krista. (Mt 24,4-5: „*Mějte se na pozoru, aby vás někdo nesvedl. Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat ‚já jsem Mesiáš‘ a svedou mnohé.*“.) Podle Husa se může za Kristu rovného nejvyššího kněze s neomezenou mocí a neomylnou vůlí považovat pouze člověk nespravedlivý. Ten má moc svést lidi ze správné cesty, rozhodovat o věcech, ke kterým není kompetentní, a svá stanoviska kdykoli měnit. Jako nástroj používá své falešné proroky, kteří působí všude po světě, aby jako hltaví vlci v rouše ovčím lidem lapali, získávali jejich majetek a celkově jim škodili. Zde nepochybně cítíme útok na papežskou stolicí.

Jak ale rozeznat falešného proroka či vlka hltavého? V této otázce se Hus opírá o výroky jiných učenců (Origenes, sv. Ambrož, sv. Jan Zlatoústý) a po jejich citaci shrnuje jejich myšlenky takto: „*Z těch řečí těch tří velkých učitelův vidíš, že falešnými proroky v tomto evangeliu míní se učitelé a zlí falešní křesťané, a zvláště ti, kteří pod jménem svatosti a pod Kristovým hltají statek lidský.*“¹³¹

Sám Kristus v podoběnství uvádí: *Po ovocích jejich poznáte je.* Člověk je přirovnáván ke stromu (fíkovník a vinný keř jako dobrý strom a naopak trní a bodláčí jako strom špatný), který nese ovoce, tedy koná skutky. To znamená, že stejně tak jako kvalita ovoce vychází z kořene a mízy stromu, tak naše skutky pramení v našem nitru (chápejme ve víře a ve svátostech) a jen takové skutky, které vycházejí z čistého nitra, tedy dobré skutky, mohou vést ke spasení, např. pokora, láska, víra, naděje a jiné milosrdné skutky. Špatné skutky vidí v závisti, pýše, nevěře, smilství, lakotě aj.

Hus pak dále uvádí příklady špatného ovoce, které nesou špatné stromy (chápejme nedobří kněží): zavrhuje ty, kteří hlásají čistou pravdu, nerozmnožují správně Boží slovo a nekonají dobře Boží službu, hromadí bohatství lakotou a svatokupectvím, hřeší smilstvem. Hus konání takových skutků přirovnává k chování vlků, kteří škodí a zabíjejí Kristovy ovce. Hus je přesvědčen, že i hloupým lidem jsou tyto jejich hříchy zjevné, ale obává se zastrašování kletbou. V tomto momentě lidi spíše utěšuje, že kletba

¹³¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 249.*

od takových kněží nemůže zabránit jejich spasení, a nabádá je, aby takové falešné proroky nenásledovali, nedávali jim nic ze svého hmotného majetku a nevěřili ničemu jinému než Písmu svatému, ani papeži, kterého pokládá za velice hříšného a vyzývá ho k navrácení se k pokání.

Všechny špatné stromy by podle Husa měly být vyříznuty a vhozeny do ohně, a proto by špatní kněží měli být zavrženi, protože nejsou hodni nebeského království, ale zaslouží si pouze věčný oheň. Následně pak ale dává i takovým lidem naději: „*Také věz, že jako ze stromu zlého může býti dobrý, když by jej štípil, a tak může činiti ovoce dobré, když by zloby zanechal, a tehdy může činiti skutky dobré; a zase může být strom dobrý zkažen býti, a zlé ovoce činiti.*“¹³²

V další části kázání Hus objasňuje Kristova slova: *Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale ten, kdož činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest.* Hus tvrdí, že nestačí říkat jen dvakrát *Pane*, ale přidat ještě třetí oslovení a vysvětluje to následovně. První značí naši víru v Ježíše Krista jako Boha, druhé představuje naše ústní vyznání, ale poslední *Pane* má teprve ukazovat naši víru skrze skutky. Falešní proroci říkají jen *Pane, Pane*, to znamená, že svou víru nepotvrzují dobrými skutky, neplní správně vůli Boha a nevejdou do království nebeského. Člověka nespasí pouze víra a její hlásání, ale především jeho skutky.

V závěru Hus shrnuje celé kázání. Radí lidem vyvarovat se všech kněží, kteří dobré skutky nekonají, a sami si tak ke spasení nepomohou, protože by i oni lidé mohli být svedeni ze správné cesty a jako ovce vlky lapeni. A kněží to dělají pouze pro hmotný zisk, který od svých věřících získávají. Dobrý člověk má „*(...) srdcem věřiti v Krista, ústy vyznati Krista i pravdu jeho, a po třetí skutkem naplniti vůli jeho až do smrti.*“¹³³

4. 2. 7 Podobenství o farizeu a celníkovi

Evangelium jedenácté neděle po sv. trojici

L 18,9-14: *V ten čas řekl Ježíš proti některým, kteříž v sebe doufali, že by spravedliví byli, jiných za nic nevážíce, podobenství toto: „Dva muži vstupovali do chrámu, aby*

¹³² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 251.*

¹³³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 252.*

se modlili, jeden farizeus, a druhý publikán. Farizeus stoje, takto se sám v sobě modlil: ‚Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví, cizoložníci, aneb jako i tento publikán. Postím se dvakrát do téhodne, desátky dávám ze všech věcí, kterýmiž vládnou.‘ Publikán pak zdaleka stoje, nechtěl ani oči k nebi pozdvihnouti. Ale bil se v prsy své, řka: ‚Bože, buď milostiv mně hříšnému.‘ Pravímť vám: Odešel tento, ospravedlněn jsa, do domu svého, a ne onen. Nebo každý, kdož se povyšuje, bude ponížen; a kdož se ponížíje bude povýšen.“

Podobenství o dvou mužích modlících se v chrámu je určeno lidem, kteří kvůli své pýše zapomněli na základní kámen správného křesťanského života, a to pokoru. Toto podobenství má lidem nastavit zrcadlo, aby nebyli pyšní, drželi se pokory, netupili své bližní a konečně prosili Pána Boha o smilování. Hus se ve svém kázání nejprve zaměřuje na postavu Farizea, zákoníka, který symbolizuje pyšného člověka, a následně ho srovnává s hříšníkem, symbolem pokory. Uvádí do kontrastu jejich životy a chování, zejména způsob jejich modlení v chrámu, a kázání uzavírá shrnutím hlavního významu podobenství.

Farizeus šel sice do chrámu za účelem modlitby, ale podle Husa tomuto záměru nedostál, tzn. nemodlil se. Dále byl pyšný a ponižoval své bližní. Nakonec si tedy smilování nevyprosil, ale naopak ještě více zhřešil. V kontrastu k němu stojí postava hříšníka, který se cítil v pokoře vinen za své hříchy, litoval jich a styděl se za ně a také se za ně dobře modlil. Takový člověk si tedy získal boží odpuštění.

Už samotné postavy zákoníka a hříšníka jsou apriori odlišné. Zákoníka Hus popisuje jako člověka, který se odlišnými zvyky a rouchem odlišuje od obce obyčejných lidí, jeho tendencí je být více svatý než obyčejní lidé. Oproti tomu zjevný hříšník, tzv. publikán,¹³⁴ je člověk, o kterém celé jeho okolí ví, že hřeší. (Hus uvádí příklady: opijí se, smilní, hraje v kostky a jiné hry o peníze, je lakomý, aj.) Rozpor v těchto dvou postavách ale nabývá v Kristově podobenství naprosto odlišný rozměr. Člověk není souzen podle jeho zjevu či podle jeho vlastního usuzování o sobě. Člověk je hodnocen podle skutků, v tomto podobenství konkrétně podle modlení se v chrámu.

Hus se nejprve vyjadřuje ke způsobu modlení obecně, zabývá se správným postojem těla, podmínkami ke správnému modlení, postupem při modlení a na příkladu zákoníka ukazuje chyby, kterých se lze při modlení dopustit. Hus tvrdí, že nejlepší poloha těla při modlitbě je vkleče, případně padnutí na tvář (dokládá to tím, že takto se

¹³⁴ lat. publicanus, (v narážkách na bibl. vypravování) vyvrhel, hříšník

modlili proroci i Ježíš Kristus), ale připouští, že dobrou modlitbu lze provést v jakékoli poloze těla. „(...) *přece může se člověk hodně modliti stoje, sedě, i leže, i chodě, i jezde, ale nejzbožněji kleče, neb na tvář padna.*“¹³⁵ Jaké podmínky musí člověk splnit, aby jeho modlení mohlo být považováno za dobré? Hus uvádí čtyři základní: čisté srdce, povýšení mysli, říkání správných slov (rozumějme správná modlitba) a rozumění těmto slovům. Není potřeba se modlit dlouze a odříkávat modlitby, kterým nerozumíme. „*Protož raději bych říkal Otče náš jeden k odplatě s rozumem, nežli mnoho jiných řečí, jimž nerozumím; a lépe jest hříchův srdečně bez řeči želeti, nežli krásnou řeč vymyšlenou říkati neb zpívati.*“¹³⁶ Hus dále zdůrazňuje správný postup při modlení, kterého se v našem podobenství zákoník nedržel. Nejprve je nutné vyznat se ze všech hříchů, následovat by měla modlitba za jejich odpuštění a prosba o boží slitování a nakonec je třeba Bohu poděkovat. Všimněme si, že zákoník tento postup naprosto obrátil a nedodržel. Nejdříve děkuje Bohu, že není hříšný a poukazuje na chyby svého bližního, následně nevyznává své hříchy, ale chlubí se svými dobrými skutky. Jeho modlení tedy není dobré.

Hlavní, čím se zákoník provinil, nebyl pouze způsob modlení, ale zejména jeho pýcha. V tomto momentě kázání si Hus bere na pomoc slova sv. Řehoře a zabývá se rozeznáním pýchy. Sv. Řehoř rozlišuje čtyři způsoby pýchy. Zaprvé je člověk pyšný, pokud má něco dobrého a domnívá se, že to získal sám. V druhém případě se sice domnívá, že mu bylo dobro dáno shůry, ale pro jeho zásluhy. Třetí způsob, jak projevit svou pýchu, je chlubit se tím, co nemám. Jako poslední je uváděno pohrdání a povyšování se nad jiné. Zde tedy není pochyb, že zákoník z Kristova podobenství je velice pyšný. Navíc jeho dobré skutky, které sám na sobě zdůrazňuje, ztrácejí hodnotu, pokud je používá k tomu, aby se vyvyšoval nad ostatní. Dobré skutky totiž musí být konány z lásky a ne účelně.

Až v závěru svého kázání se Hus zaobírá postavou hříšníka a shrnuje (na základě hříšníkova příkladu), jak by mělo vypadat správné modlení. Hříšník stál opodál a bál se Boha. Styděl se, nechtěl pozdvihnout oči k nebi. Bil se v prsa, tím dával najevo bolest ze svého hříchu. Prosil o milost. Ježíš následně potvrzuje, že takovému člověku budou hříchy odpuštěny.

¹³⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 269.*

¹³⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 269.*

Tyto dva způsoby provádění modlitby, pyšný a pokorný, Hus přirovnává k žebříkům vedoucím z nebeského království nebo k němu. „(...) *na prvním byl zákonník a na druhém vzjevný hříšník; onen ponížen a tento povýšen.*“¹³⁷

4. 2. 8 Podobenství o milosrdném Samřanu

Evangelium třinácté neděle po sv. trojici

L 10,23-37: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým: „Blahoslavené oči, kteréž vidí, co vy vidíte. Nebo pravím vám, že mnozí proroci i králové chtěli viděti, což vy vidíte, ale neviděli, a slyšeti, což vy slyšíte, ale neslyšeli.“ A aj, jeden zákonník vstal, pokoušeje ho, a řka: „Mistře, co čině, život věčný dědičně obdržím?“ A on řekl jemu: „V zákoně co jest psáno? Kterak čteš?“ A on opověděv, řekl: „Milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, a ze vsí duše své, a ze vsí síly své, i za vsí mysli své, a bližního svého jako sebe samého.“ I řekl mu: „Právě jsi odpověděl. To čin a živ budeš.“ On pak chtěje se sám ospravedlniti, dí Ježíšovi: „A kdo jest můj bližní?“ I opověděv Ježíš, řekl: „Člověk jeden šel z Jeruzaléma do Jericha, i upadl mezi lotry. Kterž obloupivše jej a zranivše, odešli, odpolu živého nechavše. I přihodilo se, že kněz jeden šel tou cestou, a uzřev jej, pominul. Těž i Levita přišed až k tomu místu, a uzřev jej, pominul. Samaritán pak jeden, cestou se ubíraje, přišel až k němu, a uzřev jej, milosrdenstvím hnuv jest. A přistoupiv, uvázal rány jeho, naliv oleje a vína, a vloživ jej na hovado své, vedl do hospody a péči o něj měl. Druhého pak dne odejiti maje, vyňav dva peníze, dal hospodáři, a řekl jemu: ‚Měj o něj péči, a cožkoli nad to vynaložíš, já, když se vrátím, zaplatím tobě.‘ Kdo tedy z těch tří zdá se tobě bližním býti tomu, kterýž upadl mezi lotry?“ A on řekl: „Ten, kterýž prokázal milosrdenství nad ním.“ I řekl jemu Ježíš: „Jdi, i ty učíš též.“*

Husův výklad, stejně jako evangelium samotné, lze rozdělit na tři části. První část se zabývá blahoslavenstvím, druhá odpovídá na otázku jak ho dosáhnout a v poslední části je vykládáno podobenství o Samaritánu.

Blahoslavenství má být naším nejdůležitějším cílem, kterého chceme všichni dosáhnout. Nejvýše blahoslavený je Bůh, který je vševědoucí a bez jediné poskvrny, a tak pro nás znamená blahoslavenství, víru (pochopení) a čistotu. Podle vzoru všech

¹³⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 270.*

andělů a svatých je blahoslavený ten, kdo nemá žádný hřích, a podle vzoru svatých apoštolů ten, kdo nespáchal žádný smrtelný hřích. Tedy všichni dobří křesťané. Podobně je tomu i se svatostí, která se ovšem může týkat i věcí hmotných (např. věci, které používali svatí, jejich ostatky, předměty sloužící k liturgii, obrazy).

Jak blahoslavenství dosáhnout? Jak dosáhnout věčného života? Stejná otázka byla položena Ježíšovi a on odpověděl: *V zákoně co jest psáno? Kterak čteš?* Hus následně vyzývá lid, aby se zamyslel, jak by mohl každý z nich odpovědět. Jak by odpověděli kněží? „(...) *umlkli by, nevědouce, co psáno jest v zákoně Božím; ale kdyby se jich otázal: kolik kop platu, ospu, kur, vajec, (...) hned by uhodili.*“¹³⁸ Tím se opět dostává ke kritice kněží: „*Někteří čtou a činí, ale jiných neučí v sborech, jako věrní lidé světští, muži a ženy, kteří lépe teď svým příkladem učí nežli kněží; a ti užitečněji učí nežli kněží, kteří řečí učí a skutky ruší. Protož dí sv. Bernard: Prospěšnější jest kázání příkladem, nežli toliko slova.*“¹³⁹

Blahoslavenství a věčného života dosáhneme tehdy, budeme-li milovat Boha, tzn. ostříhat se smrtelného hříchu, Boha chválit a poslouchat, a budeme-li milovat svého bližního jako sama sebe. Hus myšlenku milování svého bližního popisuje: zasadit se o jeho spasení, aby byl bez hříchu a „*kdož bližního k hříchu táhne, ten ho dobře nemiluje, jakož i sama sebe dobře nemiluje, když hřeší.*“¹⁴⁰ Milovat máme každého, koho nám Bůh učinil bližním, tedy i hříšníka, a ještě více se zasadit o jeho nápravu.

Příběh milosrdného Samaritána, jak ho vykládá Hus, je rozvitou alegorií. Hus vidí symboliku i v městech Jerichu a Jeruzalémě (město Jeruzalém představuje pokoj, naopak Jericho nestálost a bídu tohoto života) a cesta z Jeruzaléma do Jericha odpovídá poklesnutí člověka¹⁴¹ z nebeské blaženosti k pozemské bídě (první hřích Adamův) a jeho vystavení nebezpečí d'ábla (oloupení lotry). Onen člověk potřeboval pomoc. Ovšem kněz, ani Levita,¹⁴² kteří kolem prošli mu nepomohli. V těchto dvou postavách Hus spatřuje všechny proroky, kteří nepomohli lidstvu od d'ábla. Až prorok pravý, tedy Kristus (v našem příběhu Samaritán), potřebnému člověku pomohl, poskytl milosrdenství svému bližnímu. Hus vykládá paralelu mezi postavou Samaritána

¹³⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 281.*

¹³⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 282.*

¹⁴⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 283.*

¹⁴¹ Člověkem z tohoto podobenství je myšleno celé lidské pokolení.

¹⁴² Příslušníci izraelského kmene Leví měli za úkol pomáhat při bohoslužbách, byli to pomocníci kněží (v kontextu Husovy doby se jedná o jáhna).

a Krista. Samaritán šel po stejné cestě jako onen člověk, tzn. že Kristus (Bůh) vzal na sebe lidskou podobu a sestoupil na zem, stal se naším bližním. Samaritán pomohl člověku v nouzi, Kristus spasil lidstvo svým utrpením na kříži.

Hus rozebírá i jednotlivé kroky Samaritánovy pomoci a přirovnává je ke Kristovu významu pro lidstvo. *Uvázal rány jeho* znamená, že nabídl křest jako vykoupení se z prvotního hříchu. *Naliv oleje a vína* nám připomíná milosrdenství a pokoru Kristovu. *Vloživ jej na hovado své* představuje tělesné utrpení, které Kristus nesl za vykoupení našich hříchů. *Vedl do hospody a péči o něj měl* znamená všechen Kristův čas strávený mezi lidmi. *Druhého pak dne odejiti maje, vyňav dva peníze* (Starý a Nový zákon), *dal hospodáři* (kněžím), *a řekl jemu: „Měj o něj péči, a cožkoli nad to vynaložíš, já, když se vrátím, zaplatím tobě.“* Tuto závěrečnou větu podobenství chápe Hus tedy jako odkaz všem kněžím, aby se o své věřící dobře starali, a až přijde Kristův slavný návrat, budou odměněni podle zásluh.

Abychom dosáhli věčného života, máme se řídit Kristovým příkladem a poskytovat milosrdenství všem bližním, neboť podle našich skutků budeme odměněni. „*A z toho jest důkaz, že jen ten jest bližní hodný království nebeského, kdož pomáhá žádostivě k milosrdenství bližnímu svému, aby církev svatá v svých synech byla zdráva.*“¹⁴³

4. 2. 9 Podobenství o hostinách

Evangelium sedmnácté neděle po sv. trojici

L 14,1-11: *V ten čas, když byl všel Ježíš do domu nějakého knížete farizejského v sobotu, aby jedl chléb, oni šetřili ho. A aj, člověk nějaký vodnatelný byl před ním. I odpověděv Ježíš, dí zákonníkům a farizeům, řka: „Sluší-li v sobotu uzdravovati?“ Oni pak mlčeli. Tedy on dosáh jeho, uzdravil a propustil. A odpověděv jim, řekl: „Čí z vás osel nebo vůl upadl by do studnice, a ne ihned by ho vytáhl v den sobotní?“ I nemohli jemu na to odpověditi. Pověděl také i pozvaným podobenství (spatřiv to, kterak přední místa vyvolovali), řka jim: „Kdybys byl od někoho pozván na svatbu, neseď na předním místě, aťby snad vzácnější než ty nebyl pozván od něho. A přijda ten, kterýž tebe i onoho pozval, řekl by tobě: Dej tomuto místo. A tehdy počal bys s hanbou*

¹⁴³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 287.*

na posledním místě seděti. Ale když bys byl pozván, jda, posad' se na posledním místě. A kdyby přišel ten, kterýž tebe pozval, řekl by tobě: Příteli, posedni výše, tedy budeš míti chválu před spolustolícími. Nebo každý, kdož se povyšuje, bude ponížen; a kdož se poníží, bude povýšen.“

V první části tohoto evangelia vystupují tři základní postavy, na kterých Hus vysvětluje hlavní lidské ctnosti a vlastnosti. Ježíš nám ukazuje „(...) *pokoru, milosrdenství, moc Božskou a stálost v dobrém skutku (...)*.“¹⁴⁴ V kontrastu s tím jsou postavy zákoníků a farizeů, kteří naopak projevují zlobu, pýchu a závist. Krista pozvali, aby ho pokoušeli, a on pozvání přijal, aby ukázal svou lásku a svým poučením jim pomohl k obrácení. Pozvali také člověka nemocného, vodnatelného,¹⁴⁵ jako pokušení pro Krista. Pokud by ho neuzdravil, vytkli by mu to, pokud by ho uzdravil, nařkli by ho z porušování pravidel soboty, jako Bohem stanoveného svátku. Kristus nemocného člověka uzdravil a zákoníky poučil pomocí podobenství, že každý člověk je hoden milosrdenství i v den sváteční. Odsoudil jejich pýchu a ukázal na nemocném člověku neději v napravení.

Hus samozřejmě vztahuje postavy farizeů ke kněžím, „*již více váží svá hovada, než duchovní zdraví svých bližních.*“¹⁴⁶ a v jejich pohledu na uzdravování v sobotu vidí paralelu k odsuzování všech dobrých kněží, kteří vedou své věřící správnou cestou a nedbají zákazů svých nadřízených. Stejně jako Kristus ukázal farizeům své milosrdenství v evangeliu, tak rozhodne i při posledním soudu.

Ve druhé části evangelia vypráví Ježíš podobenství o pozvání na svatbu. Symbol svatby je všeobecně vykládán jako spojení Krista s církví, společenstvím všech vyvolených ke spasení. Proces pozvání na svatbu Hus vnímá jako momenty v životě, kdy je člověk naváděn na správnou cestu třeba skrze napomínání a poučování při kázání. Místa na svatbě znamenají naše postavení v tomto světě v souvislosti s představou naší blízkosti Bohu. Jinými slovy, kdo sedá na první místo, má v tomto světě postavení, ze kterého vyplývá automatická blízkost Bohu. Tím Hus myslí vyšší postavení v církevní hierarchii, papeže, biskupy a jiné vysoké kněze, kteří automaticky

¹⁴⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 306.*

¹⁴⁵ Hus ve svém kázání popisuje tuto nemoc: „(...) *když žaludek netráví dobře, tehdy zachází mokrost za kůži, mezi kůži a mezi maso, i nadme člověka a poruší uvnitř dýchání jeho, že mu smrdí.*“ (*Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 306.*)

¹⁴⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 307.*

počítají s důstojností před Bohem. „*A tak přijímá-li papež svou vůli, že on jest otec zde nejsvětější, (...) tehdy proti této Kristově záповědi sedá si na prvé místo svatby Kristovy.*“¹⁴⁷ Správné ovšem je posadit se na místo poslední a počkat až na Kristův příchod, aby on sám zhodnotil postavení každého člověka před Bohem a povýšil ho podle jeho zásluh.

Dále Hus s pomocí slov Jan Zlatoústého varuje před předstíranou pokorou, která je ještě horším proviněním, neboť klame na zemi, ale bude odhalena v soudný den. „*Ale tu viz, když chceš se pokořiti, abys větší pýchy nučinil (...).*“¹⁴⁸ Pouze opravdová pokora a ctnosti budou odměněny.

4. 2. 10 Podobenství o hostině I

Evangelium dvacáté neděle po sv. trojici

Mt 22,2-14: *V ten čas mluvil Ježíš s učedníky svými v podobenstvích řka: „Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž učinil svatbu synu svému. I poslal služebníky své, aby povolali pozvaných na svatbu, ale nechtěli přijíti. Opět poslal jiné služebníky, řka: ‚Povězte pozvaným: Aj, oběd svůj připravil jsem, volové moji a krmný dobytek zabít jest, a všecko hotovo. Podťež na svatbu.‘ Ale oni nedbavše, odešli, jiný do vsi své, a jiný po kupectví svém. Jiní pak zjímavše služebníky jeho, a posměch jim učiníště, z mordovali. A uslyšev to král, rozhněval se; a povolav vojska svá, zhubil vražedníky ty, a město jejich zapálil. Tedy řekl služebníkům svým: ‚Svatba zajisté hotova jest, ale ti, kteříž pozváni byli, nebyli hodni. Protož jděte na rozcestí, a kteréž koli naleznete, zvotěž na svatbu.‘ I vyšedše služebníci ti n cesty, shromáždili všecky, kteréžkoli našli, zlé i dobré. A naplněna jest svatba hodovníky. Tehdy všed král, aby pohleděl na hodovníky, uzřel tam člověka neoděného rouchem svatebním. I řekl jemu: ‚Příteli, kteraks ty sem všel, namaje roucha svatebního?‘ A on oněměl. Tehdy řekl král služebníkům: ‚Svížice nohy jeho i ruce, vezměte ho, a uvrztež jej do temností těch zevnitřních. Tamť bude pláč a skřípění zubů. Nebo mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených.‘ “*

¹⁴⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 308.*

¹⁴⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 309.*

Ve výkladu tohoto evangelia je Jan Hus stručnější a drží se zejména výkladu sv. Řehoře, kterého často cituje. Také se spíše jedná o pouhý výklad podobenství, neobjevuje se mnoho významných narážek na dobu a současné dění. Reformátorské myšlenky nejsou nijak výrazné.

V tomto podobenství se hovoří o tělesné svatbě, ale samozřejmě je tím myšlena svatba duchovní. Jedná se o svatbu Krista s křesťanským sborem, tedy s člověčenstvím, skrze Pannu Marii. Kristus jako Bůh se jejím prostřednictvím spojuje s lidstvím a stává se člověkem. Bůh, rozumějme svatá Trojice, zde vystupuje jako člověk král, který svatbu uspořádal. Poprvé poslal své sluhy (proroky), aby přivedli pozvané na svatbu, ale ti nepřišli. Těmito lidmi jsou myšleni Židé, kterým byla jako prvním nabídnuta od Boha pravá víra, ale oni ji nepřijali, neuvěřili. Král se rozhodl pozvat jiné hosty na svatbu, jelikož hostina už byla připravena (bylo připraveno tajemství Kristova vtělení), proto poslal jiné služebníky (sv. Jan Křtitel), aby přivedli hosty. Ale pozvaní hosté pozvání nepřijali a šli jinam, jedni *do vsi své*, jiní *po kupectví svém* (to Hus vykládá jako pýchu ze vlastního bohatství a lakotu při dobývání bohatství.) Jiní dokonce sluhy zajali, či zavraždili (v těchto zajatcích Hus vidí apoštoly Petra, Ondřeje, Jakuba). Hus následně hodnotí chování všech zmíněných pozvaných: špatní jsou ti, kteří zmeškali svatbu; horší jsou ti, kteří odmítli i přesto, že o svatbě věděli; ale nejhorší jsou, kteří svatbě bránili (zajali sluhy). K tomuto výčtu Hus ještě připojuje: „*A ti nejhorší jsou nynější kněží, kteří vyznávají ústy víru Krista Syna Božího, pro své lakomství hrdlují, žalařují, vyhánějí, honí, i klamou těm, kteří je věrně k svatbě volají.*“¹⁴⁹

Hus pokračuje výkladem podobenství. Král (tedy Bůh), když se to dozvěděl, dal tyto lidi pobít (podobnost se zničením Jeruzaléma) a poslal své sluhy *na rozcestí* (tzn. mezi pohany,) aby zvali ke svatbě (tzn. k víře v Krista a jeho vtělení.) Tito pozvání na svatbu přijali a přišli na svatbu. Při hostině (v soudný den) vešel král a uviděl na hostině člověka, který nebyl oblečený do svátečního roucha (byl bez lásky).

Mnoho bylo povolaných na svatbu (lidé, kteří přijali křesťanskou víru), ale jen málo bylo vyvolených (lidí, kteří křesťanskou víru správně žijí, mají lásku). Kdo není vyvolený, toho Bůh v soudný den nepřijme a potrestá, uvrhne ho do zatracení.

4. 2. 11 Podobenství o pastýři

¹⁴⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 324.*

Evangelium v úterý po svatém duchu

J 10,1-10: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým: „Amen, amen pravím vám. Kdož nevchází dveřmi do ovčince ovcí, ale vchází jinudy, ten zloděj jest a lotr. Ale kdož vchází dveřmi, pastýř jest ovcí. Tomuž vrátný otvírá, a ovce jeho hlas slyší, a on svých vlastních ovec ze jména povolá, a vyvedí je. A jakž ovce své vlastní vypustí, před nimi jde, a ovce jdou za ním; neb znají hlas jeho. Cizího pak nikoli následovati nebudou, ale utekou od něho; nebo neznají hlasu cizích.“ To podobenství pověděl jim Ježíš, ale oni nevěděli, co by to bylo, což jim mluvil. Tedy opět řekl jim Ježíš: „Amen, amen pravím vám: Že já jsem dvěře ovcí. Všickni, kolikž jich koli přede mnou přišlo, zloději jsou a lotři, ale neslyšely jich ovce. Já jsem dvěře. Skrze mne všel-li by kdo, spasen bude, a vejde i vyjde, a pastvu nalezne. Zloděj nepřichází, než aby kradl a mordoval a hubil; já jsem přišel, aby život měly a hojně měly.“*

Význam tohoto podobenství vysvětlil už Ježíš, Hus v kázání ovšem zachází do větších podrobností a jak je u něj obvyklé, detailně rozebírá tento alegorický příběh a jednotlivé body vztahuje ke konkrétním situacím své doby.

Kristus sám se označuje za pastýře a dveře do ovčince, Hus (slovy sv. Augustina) mu přiřazuje i funkci vrátného a ovce. Pastýřem je proto, že svým ovcím poskytuje potravu,¹⁵⁰ dobře je zná a zejména nabízí život věčný. Kristus jako dveře znamená prostředek, skrze který můžeme získat život věčný. Jako vrátný Kristus funguje, když otevírá nebeské brány a své evangelium, abychom skrze něj prozířeli. Ovcemi se tradičně myslí lidstvo. Když na sebe Kristus přijal podobu člověka a tiše a trpělivě byl veden na smrt, přijal i roli ovce.

Hus si dále pokládá otázky, kdy a proč vyložil Kristus toto podobenství. Podle zařazení v Janově evangeliu odhadujeme, že se jednalo o dobu blízko před jeho smrtí, kdy už cítil veliké snahy o jeho vyobcování. Chtěl nejen svým učedníkům ukázat, kam mají směřovat svou mysl, aby se nedali zlákat nepravou vírou a správně nesli jeho odkaz. „(...) aby své ovce naučil, koho mají slyšeti a následovati, a koho se mají vystříhati (...).“¹⁵¹

¹⁵⁰ Dnes rozumíme potravu duchovní, ale z Písma se dozvídáme, že v Ježíšově době získávali jeho následovníci i potravu materiální. (Mt 14,13-21; Mt 15,32-39; Mk 6,30-44; Mk 8,1-10; L 9,10-17; J 6,1-15).

¹⁵¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 190.*

Ovčincem podle Husa rozumějme sbor všech křesťanů, tedy církev. Ovšem církev pravou, založenou na Kristu, do které můžeme vstoupit pouze skrze Krista. Takový člověk, který by nebral Krista jako jediného a nejdůležitějšího prostředníka pro vstup do církve, je podle podobenství zloděj a lotr, podle Husa jsou to všichni lidé, kteří berou Bohu chválu a čest. „*Běda zlodějům, lotrům a náměstkům Jidášovým, biskupům i jiným kněžím, lakomcům a svatokupcům a zlodějům, kteří almužny chudých lakotně drží, neb zle utrácejí!*“¹⁵² Dále Hus rozvíjí otázku, kdo je zloděj, a odpovídá si na ni slovy sv. Bernarda a sv. Jeronýma, kteří souhlasně hovoří o hříchu svatokrádeže, především tehdy, kdy se nedostává prostředků chudým na úkor kněžstva. Neposkytnutí milosrdenství chudým (dokonce jejich okrádání) je považováno za vážný hřích, neboť sám Kristus říká: „*Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto nepatrných bratří, mně jste učinili.*“¹⁵³

V následující části Hus bere jednotlivě fráze z evangelia a vykládá je. Pastýř je Kristus, a vchází dveřmi ke svým ovcím, tedy v podobě člověka vchází mezi lidi, aby jim sloužil, a vrátit, Bůh, otevírá ovcím, lidem vyvoleným ke spasení, dveře, tedy Písmo. Ovce slyší hlas pastýře, tedy Kristovu pravdu přijímají a zachovávají. Pastýř je vyvádí z hříchů a jde před nimi „*(...) vnitřním povoláním, písmu naučením, příkladem svým i vykoupením.*“¹⁵⁴ Ovce ho následují (ve ctnostech), neboť znají jeho hlas (pravdu, kterou Kristus zvěstoval), ale cizího (kdo žije jinak, než kázal Kristus) nenásledují, utečou od něho („*[...] nepřivoluji jemu k zlému [...]*“¹⁵⁵). Takového cizího člověka, označuje Hus za Antikrista, neboť on stojí proti Kristu a jeho učení.

Jsou tři základní znamení ovcí: rády slyší Kristův hlas (pravdu), následují Krista ve ctnostech (pokoře, tichosti, nesmilnosti, skromnosti, spravedlnosti a vytrvalosti až do smrti) a nenásledování, vyvarování se a odmítání cizích proroků. Každý křesťan si má sám upřímně zhodnotit, zda se může považovat za Kristovu ovci.

Stejně tak jako i v jiných výkladech, Hus v souvislosti s postavou pastýře varuje před „*falešnými proroky*“ a „*vlky hltavými*“,¹⁵⁶ kteří právě církvi škodí. „*A kterak může*

¹⁵² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 191.*

¹⁵³ Mt 25,40

¹⁵⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 193.*

¹⁵⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 194.*

¹⁵⁶ viz kapitola 5. 2. 6

dobře křesťanstvo státi, když ti, kteří ti kteří by měli býti pastýři, jsou zloději a lotři. ¹⁵⁷

Hus nabádá tyto k obrácení se k pokání a zřeknutí se všech hříchů, jinak budou na věky zatraceni. Nabádá také všechny dobré křesťany, aby se jich statečně varovali, neposlouchali jejich slova a na jejich nepravosti upozorňovali.

¹⁵⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 194.*

4. 2. 12. Podobenství o hostině II

Evangelium druhé neděle po sv. trojici

L 14,16-24: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým podobenství toto: „Člověk nějaký učinil večeři velikou, a pozval mnohých. I poslal služebníka svého v hodinu večeře, aby řekl pozvaným: ‚Podte, nebo již připraveno jest všecko.‘ I počali se všickni jednomyslně vymlouvat. První řekl jemu: ‚Ves jsem koupil, i musím jíti a shlédnouti ji; prosím tebe, vymluv mne.‘ A druhý řekl: ‚Patero spřežení volů koupil jsem, a jdu, abch jich zkusil; prosím tebe, vymluv mne.‘ A jiný dí: ‚Ženu jsem pojal, a protože nemohu přijíti.‘ I navrátiv se ten služebník, zvěstoval věci ty pánu svému. Tedy rozhněvav se hospodář, řekl služebníkovi svému: ‚Vyjdi rychle na rynky a na ulice města, a chudé, i chromé, i kulhavé, a slepé uveď sem.‘ I řekl služebník: ‚Pane, stalo se, jakž jsi rozkázal, a ještěť místo jest.‘ Tedy řekl pán služebníkovi: ‚Vyjdiž na cesty a mezi ploty, a přinut’ vjíti, ať se naplní dům můj. Nebo pravímť vám, že žádný z mužů těch, kteříž pozváni byli, neokusí večeře mé.‘ “*

V tomto evangeliu je pomocí podobenství popisována Boží štědrost a péče a lidská nevděčnost. Význam podobenství je shodný s prvním podobenstvím o hostině. Kristus má opět hlavní úlohu, je vtělen do postavy *nějakého člověka*. Tento člověk připravil *velikou večeři*, což znamená, že Kristus připravil „(...) *radost věčnou všem vyvoleným, již budou za stolem jeho na věky hodovati*.“¹⁵⁸ Hus vysvětluje, proč je věčná radost, nabízená Kristem, připodobňována k večeři a ne k jinému dennímu jídlu. Večeře je posledním jídlem dne, tak i věčná radost bude definitivní, nic dalšího za ní nebude následovat. K večeři bylo také zvykem jíst nejhodnotnější a nejlahodnější pokrmy, stejně tak i radost věčná bude nejlepší ze všech radostí. Večeře je společenskou událostí, schází se rodina, přátelé, hosté. „(...) *v radosti nebeské zůstanou jen velmi milí, a nevděční té večeře neokusí, jakož dí konec evangelia, (...)*.“¹⁵⁹ Večeře je popisována jako *veliká*, protože Kristus je ve své lásce obrovský: „*A kdo může býti větší, aby zval k večeři, nežli Kristus, pravý Bůh a pravý člověk, jenž jest král a Pán všeho světa nejmocnější, nejmoudřejší, nejlepší, nejkrásnější, a tak svým pozvaným*

¹⁵⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 215.*

¹⁵⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 215.*

nejutěšenější? ¹⁶⁰ K honosnosti večeře přispějí svou vahou i hosté na ní, svatí a andělé. V tomto momentě se Hus odkazuje na Starý zákon a proroctví Danielovo. Také veliké přípravy jsou konány na tuto večeři a bude trvat věčně, proto je večeře veliká. Podle velikosti připravené večeře můžeme usuzovat také o hostiteli.

Kristus ke své večeři pozval všechny „(...) vyvolené i předveděné (...).“ ¹⁶¹ Jeho pozvání se projevuje různě, někoho povolá vnitřním osvícením (tzv. „vocatio interna“), někdo pozná jeho pozvání skrze nejrůznější dary, ale i bolesti a nesnáze. Další prostředek Božího povolání je Písmo svaté. Ovšem ne všichni, kteří jsou k večeři pozváni, pozvání přijmou. Vymlouvají se, to znamená, že sice k víře Kristově se hlásí, ale svým životem ji nerepresentují, Kristova přikázání neplní. Jejich jednotlivé výmluvy jsou hříchy, které jim brání vstoupit do věčné radosti. Podle Husa, člověk, který koupil ves, se prohřešil pýchou, neboť mu záleží více na jeho vlastním prospěchu a majetku. Člověk, který koupil spřežení volů, je lakomý a jeho volí „(...) jsou jhem obtíženi, (...). Spřežení jest d'áblovo a světa jich svázání, takže d'ábel a svět obtížili je a spráhli, aby po jejich vůli táhli.“ ¹⁶² Tyto dva hříchy spolu velmi často korespondují. Poslední výmluva v podobenství (*Ženu jsem pojal, a protože nemohu přijíti.*) jasně popisuje smilství, které přináší pouze rozkoš tělesnou. Hus kritizuje i tělesnou rozkoš v manželství, pokud by byla nadřazena touze po věčné radosti („[...] přece mnozí skrze ně ne plodu, ale žádosti tělestné plní.“ ¹⁶³).

Tito povolání odmítli pozvání na svatbu, tedy Kristus povolává *chudé, i chromé, i kulhavé, a slepé*. Tím jsou podle Husa myšleni lidé, kteří nemají žádné výhody na tomto světě, neoplývají např. bohatstvím, a proto nemají tolik svodů k hříchu, ale zatím jsou duchovně chudí (nedostává se jim Boží milosti a ctností). Ty všechny volá k sobě Kristus skrze svého sluhu, rozumějme kazatele a nabízí jim večeři, věčnou radost. Sluha kazatel je také poslán *na cesty a mezi ploty*, tedy mezi lidmi prosté. Sám Hus se připodobňuje k takovému sluhovi, kterého posílá Kristus povolat hosty na večeři: „*Dříve sem kázal v městech i v ulicích, ale nyní káži mezi ploty, podlé hradu,*

¹⁶⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 215.*

¹⁶¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 215.*

¹⁶² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 217.*

¹⁶³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 217.*

jenž sluje Kozí, mezi cestami měst i vsí (...)“¹⁶⁴ Odkaz svolávání (případně hledání nebo lovení) lidí k víře Hus také dokládá citací z Matoušova evangelia: „*Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí.*“¹⁶⁵

Povolané lidi lze podle tohoto podobenství rozdělit do tří skupin. Prvně povolání, kteří mají k účasti na večeři automaticky předpoklady, pozvání odmítají, tedy hřeší a nenásledují správně Krista. Druzí jsou lidé, kteří dobrovolně přicházejí, touží po boží lásce a čekají na jeho pozvání. Poslední skupinou jsou lidé, které je třeba přesvědčit, obrátit je na správnou cestu.

V poslední části výkladu si Hus pokládá otázku, zda je správné člověka nutit k víře světskou mocí. Odpovídá si na ni kladně. Tvrdí, že „(...) *proto pán má platy a panství, aby zlé krotil mocí, a dobrých bránil.*“¹⁶⁶ Dokládá to nejenom příklady ze Starého zákona, ale hlavně tuto situaci přibližuje lidem skrze příklady aktuální. „(...) *jako panna někdy velmi nerada za muže jde, chtějí s jiného míti; přece když otec přinutí, bývá to, že potom s ním ráda a tak s vůlí bydlí.*“¹⁶⁷

4. 2. 13 Podobenství o nepoctivém správci

Evangelium deváté neděle po sv. trojici

L 16,1-9: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým podobenství toto: „Člověk jeden byl bohatý, kterýž měl šafáře; a ten obžalován jest před ním, jako by mrhal statek jeho. I povolav ho, řekl mu: ‚Což to slyším o tobě? Vydej počet z vladařství svého, nebo již nebudeš moci déle vládnouti.‘ I dí vladař sám v sobě: ‚Co učiním? Teď pán můj odjímá ode mne vladařství. Kopati nemohu, žebrati se stydím. Vím, co učiním, aby, když budu zsazen z vladařství, přijali mne do svých domů.‘ I zavolav jednoho každého dlužníka pána svého, řekl prvnímu: ‚Jaks mnoho dlužen pánu mému?‘ A on řekl: ‚Sto tun oleje.‘ I řekl mu: ‚Vezmi registra svá, a sedna rychle, napiš padesát.‘ Potom druhému řekl: ‚Ty pak jaks mnoho dlužen?‘ Kterýž řekl: ‚Sto korců pšenice.‘ I dí mu: ‚Vezmi registra svá, a napiš osmdesát.‘ I pochválil ten pán vladaře toho nepravého, že opatrně učinil. Nebo*

¹⁶⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 218.*

¹⁶⁵ Mt 4, 19, stejně Mk 1,17, podobně L 5,1-11

¹⁶⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 220.*

¹⁶⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 220.*

synové tohoto světa opatrnější jsou, než synové světla v svých věcech. I jáť pravím vám: Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti, aby, když byste zhynuli, přijali vás do oněch věčných stanů.“

Kristus přednesl toto podobenství svým učedníkům, aby jim vysvětlil nutnost milosrdenství, ale také i opatrnosti. Hus nejprve vztahuje toto podobenství k pozemským skutečnostem. Pokud je někomu svěřena zodpovědnost, nějaký úřad, musí se chovat zodpovědně a svůj úřad nezanedbávat, jinak ho stihne trojí trest: „*jest obžalován, (...) má počet dáti, (...) nebude moci vladařit, a to nejhroznější.*“¹⁶⁸

Současně ale můžeme tento příběh chápat jako paralelu k našemu duchovnímu životu. Z našich skutků budeme také skládat účty před Bohem, v den posledního soudu. Bohatým člověkem z podobenství je myšlen Bůh, Kristus, který má mnoho vladařů, lidí, kterým svěřil svůj majetek ke spravování, tedy „*(...) duši, aby ji čistou zachoval, a tělo s jeho smysly, aby ho ostříhal, a bližního, aby jako sebe miloval a Kristus sám se mu dal, aby ho nejvíce ctil, miloval a poslouchal.*“¹⁶⁹ Mimoto Hus vyjmenovává zdraví, umění, materiální věci, duševní ctnosti (víru, naději a lásku) a u někoho moc nad jinými lidmi. Hus se dále zabývá svobodou, kterou Bůh poskytuje každému, aby mohl sám rozhodnout, jak dalece chce následovat Krista. Z toho plyne, že svou svobodnou vůlí rozhodujeme o tom, jak naložíme s těmito dary, zejména Hus vyzdvihuje zacházení člověka se svou duší. Pokud tedy budeme ze své svobodné vůle špatně nakládat se svou duší, budeme před Bohem obžalováni, budeme muset složit účty a nevstoupíme do království nebeského. V evangeliu se hovoří o *mrhání statkem*, tedy buďto o špatném hlídání, nebo o nesprávném utrácení, Hus toto mrhání rozděluje ještě více, rozlišuje mezi lidmi lakomými, „*(...) kteříž nedávají majíce, kdež by měli dáti (...).*“¹⁷⁰ a marnotratnými, „*ti dávají, kde nemají dáti; jako hercům, ženám na záletech, na opilství, obžerství (...).*“¹⁷¹

Bůh nás na naše prohřešky upozorňuje různými způsoby: skrze svědomí, nemoc, nenávisť ostatních lidí nebo, jako je uvedeno v podobenství, nám vloží do duše pocit bázně před věčným zatracením (*Co učiním? Ted' pán můj odjímá ode mne vladařství.*).

¹⁶⁸ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 254.*

¹⁶⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 254.*

¹⁷⁰ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 255.*

¹⁷¹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 255.*

Bůh nás vždy včas upozorňuje, abychom mohli ještě svůj život obrátit a napravit své činy stejně, jako to udělal vladař v podobenství.

Jaké byly jeho kroky k nápravě? Uvědomil si, že později, po smrti, již nebude možnost nápravy a že musí začít jednat okamžitě (*kopati nemohu*). Také věděl, že žádnou pomoc od ostatních si nevyprosí (*žebrati se stydím*). Rozhodl se tedy pomoci ostatním lidem, neboť věděl, že pokud by mu byl odňat jeho úřad, oni by mu potom pomoc vrátili. Odpustil jim jejich dluhy, každému jiný díl. Hus i v tomto vidí záměr: „(...) v tom se znamená, že jednomu chudému mají křesťané více odpustiti, některému méně; jednomu více dáti, druhému méně.“¹⁷²

Za toto jednání byl od svého pána pochválen, ačkoli zacházel neoprávněně a nevýhodně s jeho majetkem. Byl pochválen za svoji opatrnost. Hus význam podobenství shrnuje: „(...) abychme zboží chudým dávali a tak je sobě přátely zdělali, aby nás po smrti do příbytku nebeského vzali.“¹⁷³ Zdůrazňuje ale důležitost zdroje našeho majetku, pokud ho nabudeme nečistě, není jeho dávání dobrým skutkem, kdyby bylo, Bůh by se pak účastnil našeho hříchu, což je nemožné. Na dobrý účel můžeme tento majetek věnovat, pokud bych opravdu litovali hříchu, skrze který jsme ten majetek nabyli, tehdy to bude dobrý skutek.

4. 2. 14. Podobenství o nemilosrdném služebníku

Evangelium dvaadvacáté neděle po sv. trojici

Mt 18,23-35: *V ten čas řekl Ježíš učedníkům svým podobenství toto: „Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti s služebníky svými. A když počal klásti, podán mu jeden, kterýž byl dlužen deset tisíc hřiven. A když neměl čím zaplatiti, kázal jej pán jeho prodati, i ženu jeho i děti i všecko, což měl, a zaplatiti. Tedy padna služebník ten, klaněl se jemu, řka: ‚Pane, poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.‘ I slitovav se pán nad služebníkem tím, propustil ho a dluh jemu odpustil. Vyšed pak služebník ten, nalezl jednoho z spoluslužebníků svých, kterýž mu byl dlužen sto peněz, a chopiv se ho, hrdloval se s ním, řka: ‚Zaplat’ mi, cos dlužen.‘ Tedy padna spoulslužebník ten k nohám jeho, prosil ho, řka: ‚Poshověj mi, a všecko zaplatím tobě.‘*

¹⁷² *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 257.*

¹⁷³ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 258.*

On pak nechtěl, ale odešel, dal jej do žaláře, dokudž by nezaplatil dluhu. Vidouce pak spoluslužebníci jeho, co se dalo, zarmoutili se velmi; a šedše, pověděli pánu svému všechno, co se bylo stalo. Tehdy povolav ho pán jeho, dí mu: ‚Služebníče zlý, všecken ten dluh odpustil jsem tobě, nebs mne prosil. Zdaliž i ty neměl se smilovati nad spoluslužebníkem svým, jako i já smiloval jsem se nad tebou?‘ I rozhněvav se pán jeho, dal jej katům, dokudž by nezaplatil všeho, což mu byl dlužen. Takt’ i Otec můj učiní vám, jestliže neodpustíte jeden každý bratru svému z srdcí svých provinění jejich.“

Podobenství o nemilosrdném služebníkovi popisuje nebeské království a je tematicky podobné podobenství o nepoctivém správci. Ovšem z tohoto textu je patrný primární zájem poučit o milosrdenství a odpuštění a vyplývá z něj několik Božích vlastností. Bůh je mocný, moudrý, spravedlivý, milosrdný, ale zároveň schopný hrozné pomsty (odplaty), máme se ho proto bát. Nebeské království v tomto podobenství Hus vykládá jako společenství církve s Kristem v čele jako králem. Kristus svolá své služebníky (dlužníky), aby zhodnotil zásluhy a dluhy každého jednotlivě. A jelikož není na světě člověk bez hříchu, všichni se musí tohoto dne obávat. Nejvíce samozřejmě ti, kteří hřeší a neposkytují milosrdenství, ty reprezentuje nemilosrdný služebník. Ten měl svůj dluh vrátit svému pánu, „(...) tu věz, že člověk každý dlužen jest Bohu vrátiti i duši i tělo k jeho vůli.“¹⁷⁴ Hus vyjmenovává vše, co jsem dlužni Bohu: poslušnost v příkázáních, poctivost v přijímání svátostí a všechen svůj hmotný majetek.

Pán se nad svým služebníkem smiloval, prokázal milosrdenství, protože ten ukázal svoji pokoru, prosil (tedy se modlil) a slíbil vše vrátit, napravit. „*Neboť ty tři věci: pokora, modlitba a dostiučinění, se setrváním konečným vysvobozují před Bohem od věčného zatracení.*“¹⁷⁵ Odpuštění ho však nenapravilo. Šel a chtěl zaplatit dluhy po jednom ze svých spoluslužebníků, *hrdloval se s ním* (vymáhat, nutit i násilím, věznit, mučit, hanit atp.) „*V tomto hrdlení hřeší velice kněží, i mniši, a světští, hrdlujice rozličně lidi pro platy, pro desátky neb pro jiné dluhy, a také bez viny.*“¹⁷⁶ Kdo ale neprojeví sám milosrdenství, bude souzen také nemilosrdně. Zde Hus upozorňuje na kněží, kteří by měli být příkladní v milosrdenství, ale naopak vymáhají desátky po chudých: „(...) *ale Antikrist s učeníky svými opak činí, neboť duch zlý ustanovil jim,*

¹⁷⁴ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 333.*

¹⁷⁵ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 334.*

¹⁷⁶ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 334.*

*aby nepřátely hubili, ale i své věrné přátely, kteří jich spasení žádají, (...) jsouce náměstkové tohoto zlého sluhu, jenž drže svého spolusluhu, hrdloval ho.*¹⁷⁷

Zlý služebník byl také požádán o milost a odpuštění, dokonce stejným způsobem, jakým žádal on sám předtím za odpuštění. Jeho nevděčné srdce však bylo zatvrzelé, kruté a nemilosrdné. Ostatní sluhové, neboli andělé a svatí, to viděli a žádali krále o nápravu.

*Tehdy povolav ho pán jeho, povolání od Boha Hus vykládá v tomto podobenství stejným způsobem jako v podobenství o nepoctivém správci,¹⁷⁸ ovšem rozlišuje povolání v srdci, ve smrti a v soudný den. Král odsoudil svého sluhu ne pro jeho předešlé hříchy, ale pro jeho hřích další, a to krutost a pýchu, a *dal jej katům*, tedy dal jeho duši ďáblu, aby ho mučili až na věky. Hus si odpovídá na otázku, proč Bůh člověka mučí na věky. „(...) proto, že na věky dluhu nevrátí, a tak jako zlý člověk ne věky zloby neopustí, tak spravedlivý Pán na věky ho z muk nevypustí.”¹⁷⁹*

Toto podobenství má být varováním, že stejně bude Bůh nakládat i s našimi dušemi, nebudeme-li milosrdní a nebudeme odpouštět. Hus na závěr svého výkladu ujasňuje, proč máme odpouštět. Zaprvé proto, že je to Boží vlastnost, kterou máme následovat. Dále pro naše vlastní dobro, neboť odpustíme-li my, odpustí nám Bůh. A naposledy z obavy z hrozné boží pomsty, která čeká každého nemilosrdného člověka a je demonstrována právě tímto podobenstvím. Kristus zanechal odkaz na odpouštění i v modlitbě Otče náš.¹⁸⁰

¹⁷⁷ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 335.*

¹⁷⁸ viz kapitola 4. 2. 13

¹⁷⁹ *Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904. s. 336.*

¹⁸⁰ „(...) opusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům (...)“

Závěr

Cílem této práce bylo poukázat na význam podobenství v Husově Postile a jednotlivá kázání obsahující podobenství interpretovat. Ačkoli z dnešního hlediska je kázání již překonaným útvarem, respektive pozbývá svého literárního formátu, je důležitou součástí středověké literatury a kultury.

Přestože dnešní společnost obecně je oproti středověku s náboženstvím nesrovnatelně méně spojená, náš hodnotový a mravní systém stále vychází z křesťanské tradice. Ani exegetická homiletika samotná se nijak zásadně nezměnila. Je založená na výkladu Písma, na mravním naučení a reaguje na současná témata. Jednotlivé perikopy jsou aktualizovány, přibližovány pomocí parabol a příkladů, projevuje se subjektivní zkušenost kazatele.

Napsáním Postily Hus reagoval na potřebu českého překladu Bible a na nedostatek kvalitních biblických výkladů pro prostý lid. Postilu ovšem nelze chápat jen jako soubor kázání nebo výkladů jednotlivých perikop, Hus nabídl svým čtenářům mnohem víc. Ruku v ruce s jeho reformními tendencemi jde jeho snaha poučit lidové vrstvy o úpadku církve a navrhnout možnosti nápravy.

Husova kritika církve (objevující se nejen v Postile, ale prostupující celým jeho dílem) by se dala shrnout do několika základních bodů. Předně je to světský vliv a hierarchický systém církve, který umožňuje shromažďování materiálních statků. S tím souvisí i další problém, a to povolání kněží k jejich úřadu. Tehdejší trend, související s faktem materiálního zabezpečení kněží, popíral princip „vocatio interna“, tedy vnitřní povolání, niterný pocit potřeby služby Bohu. Od toho se odvíjí i kvalita práce kněží. Církevní představitelé by měli především jít svým věřícím příkladem, měli by být vzorem křesťanského života. Hus jim vytýká neplnění svých povinností a etickou laxnost. Dalším palčivým tématem byly odpustky. Staly se příčinou jeho neshod s českým králem, jehož podpoře se do té doby Hus těšil. Odpustky považoval apriori za špatné, odporující Písmu. Odpuštění hříchů má nastat z Boží milosti a je podmíněno pokáním, které nelze nahradit koupením odpustku. Pro Husa velice živým a důležitým tématem bylo bránění šíření evangelia, pronásledování jeho šířitelů a někdy i přímý zákaz některých výkladů (konkrétně dílo Johna Wyclifa). Hus toto stanovisko církve považoval za neoprávněné a v souvislosti s tím vyvstává otázka relativní poslušnosti církvi. Jak dalece se má člověk podříditi zákonům církve, které nekorespondují

s Písmem? Hus považoval Písmo, zákon boží daný Kristem, za nadřazené všem světským i církevním zákonům a právě neposlušnost, neoblomnost a zásadovost se staly Husovi osudnými.

Bylo by ovšem mylné se domnívat, že kritika církve byla Husovým primárním záměrem při psaní Postily. Jak již bylo řečeno, šlo mu o podání výkladu Písma. V Postile se sice setkáváme pouze s novozákonními evangelii, ale mezi Starým a Novým zákonem nalezneme určitou míru recipacity, což odpovídalo tradičnímu pojetí exegetické homiletiky. Dalším dokladem tradičního pojetí kázání jsou i četné aluze na myšlenky svatých Otců a alegorické výklady, které se uplatňují zejména při výkladech podobností. Alegorický postup výkladu se ale nevztahuje pouze na perikopy obsahující podobnosti, Hus tuto klasickou metodu využívá při výkladu téměř všech evangelií v Postile.

Při alegorickém exegetickém výkladu rozlišujeme aktuální, reálný význam a význam duchovní. Hus po právu považuje reálný smysl za nenáročný, pro laického čtenáře Písma lehce uchopitelný. Ovšem pro správné pochopení Písma je nezbytné nalézat významy duchovní. K jejich objevení potřebuje laický čtenář pomoci správným výkladem, a proto jsou Husovy výklady protkány sítí detailních obrazů a každému z nich je nabídnut ne jeden význam. Na první pohled se tak mohou Husovy exegetické homilie jevit jako komplikované, odvracející se od prvotního smyslu a laicky těžko vstřebatelné.

Ideálním prostředkem pro usnadnění pochopení duchovního smyslu je podobnost. Hus ve své Postile nabízí čtenářům ucelenou škálu podobností, ve kterých se objevují klasické novozákonní motivy jako pastýř a ovce, rozsévač a semeno, strom nesoucí ovoce, vinice a dělníci pracující na ní, vladař pořádající hostinu (svatbu), milosrdný Samaritán aj. Tato podobnost se v Husových výkladech stávají rozvíjenými alegoriemi, každá jednotlivina nese svůj význam aktualizovaný podle Husových potřeb, a tak lze v podobnostech vidět paralely soudobého života.

Husův význam nejen pro středověkou literaturu a kulturu je nepopiratelný. Tak význačná osobnost českých dějin ovšem s sebou přináší i určité rozpory, související zejména se vztahy mezi křesťanskými církvemi. V moderní historii na tento problém upozornil papež Jan Pavel II., z jehož iniciativy byla v roce 1993 sestavena *Komise pro studium problematiky spojené s osobností, životem a dílem M. Jana Husa při České biskupské konferenci*.

M. Jan Hus se stal předmětem staletého bádání mnoha historiků, filologů, teologů, filosofů a právníků, což jen potvrzuje jeho komplexitu. Dílo Františka Palackého (zvláště *Dějiny*, obsahující část věnovanou husitství) může být považováno za výchozí pro další zkoumání M. Jana Husa. Václav Flajšhans se zasloužil o přiblížení Husova díla zejména svými edicemi Husových spisů. Na počátku 20. století se objevily dva odlišné přístupy k Husově osobnosti, spíše kritický teolog Jan Sedlák a osobněji působící Václav Novotný, který podal podrobný Husův životopis, k němuž připojil výklad Husova učení Vlastimil Kybal. Ve druhé polovině 20. století bylo české bádání silně ovlivněno marxistickou ideologií, sem se řadí například knihy Milana Machovce, Josefa Macka a Roberta Kalivody. Z filologického a stylistického hlediska se Husem zabývala Anežka Vidmanová. Nutno také zmínit Jiřího Daňhelku, který editoval Husovy spisy. Systematické dílo pojednávající o husitství nabízejí čeští historici Petr Čornej a František Šmahel. Životem M. Jana Husa, zejména právními otázkami Husových procesů, se ve svých studiích zabýval také Jiří Kejř.

Odkaz M. Jana Husa si bezesporu zaslouží velikou pozornost. Tato práce se také zaměřila na teoretickou i praktickou stránku homiletiky a podobenství. Na základě konkrétních Husových výkladů bylo dokázáno, že podobenství (alegorie) je stylistickou figurou více než vhodnou pro evangelium a jeho výklady. Středověká i novověká exegetická homiletika této figury hojně využívá, což vyplývá i z hojného výskytu podobenství v Bibli. Podobenství umožňuje aktualizaci, jde o nadčasový prvek každého díla a v křesťanské tradici se těší veliké oblibě. Snad pro neomezené možnosti výkladu, snad pro svoji názornost je podobenství neodmyslitelně spjata s homiletikou. Postila M. Jana Husa toto více než potvrzuje.

Seznam literatury

Primární zdroje

Mistra Jana Husi sebrané spisy : Svazek VI. : Postilla / v novou češtinu převedl FLAJŠHANS, Václav. Praha : Vilímek, 1904.

Nový Zákon s výkladovými poznámkami : Český ekumenický překlad. Praha : Česká biblická společnost, 1991.

Sekundární zdroje

ALLHOFF, Dieter-W., ALLHOFF, Waltraud. *Rétorika a komunikace*. Přeložila BÍLKOVÁ, Jana. Praha : Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2283-2.

ALLMEN, Jean-Jacques von. *Biblický slovník*. Přeložil MÍŘEJOVSKÝ, Jan a kol. Praha : Kalich, 1987.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha : ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

ČORNEJ, Petr a kol. *Dějiny zemí Koruny české I*. Praha-Litomyšl : Paseka, 2003. ISBN 80-7185-605-3.

DONAHUE, J.R., HARRINGTHON, D.J. *Evangelium podle Marka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN: 80-7192-915-8.

HRABÁK, Josef a kol. *Dějiny české literatury 1 : Starší české literatura*. Praha : Nakladatelství ČSAV, 1959.

HRABÁK, Josef. *Starší česká literatura : Úvod do studia*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

KARLÍK, Petr a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-464-X.

KEJŘ, Jiří. *Hus známý i neznámý*. Praha : Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1643-8.

KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.

KROFTA, Kamil. *Duchovní odkaz husitství*. Praha : Svoboda, 1946.

LÁŠEK, Jan Blahoslav (ed.). *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi* : Sborník z mezinárodního symposia, 22.9.-26.9. 1993, Bayreuth, SRN. Praha : Česká křesťanská akademie : HTF UK, 1995. ISBN 80-85795-17-5.

NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. I/1.-2.* Praha, 1919 a 1921.

NOVOTNÝ, Václav. KYBAL, Vlastimil. *M. Jan Hus. Život a učení. II/1.-3.* Praha, 1923, 1926, 1931.

Petr z MLADENOVIC. *Zpráva o soudu a odsouzení M. J. Husi v Kostnici.* Praha : Nakladatelství Jana Otty.

ŠMAHEL, František. *Husitské Čechy.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-468-8.

ŠVÁB, Miloslav. *Přehled dějin starší české literatury.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

VOSINE-JECHOVÁ, Hana. *Dějiny české literatury.* Přeložil HAMAN, Aleš. Jinočany : Nakladatelství H&H Vyšehradská, 2005. ISBN 80-7319-031-1.

Ze zpráv a kronik doby husitské. HLAVÁČEK, Ivan. Praha : Svoboda, 1981.

Internetové zdroje

GELBIČ, M.; SABOLČÁK, T.; MOTYČKA, J. *Husité - kdož jsou boží bojovníci* [online]. 1998 - 2001 [cit. 2011-04-25]. Odpustky. Dostupné z WWW: <<http://www.husitstvi.cz/rp46.php>>

GELBIČ, M.; SABOLČÁK, T.; MOTYČKA, J. *Husité - kdož jsou boží bojovníci* [online]. 1998 - 2001 [cit. 2011-04-25]. Jan z Jesenice. Dostupné z WWW: <<http://www.husitstvi.cz/ro14.php>>